

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Zhodnocení předpokladů rozvoje turismu ve vybraných regionech
Evropy a světa z hlediska působení genia loci
(Bretaň)

Bakalářská práce

Autor: Dita Prouzová
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Hradec Králové

Duben 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 27.4.2016

Dita Prouzová

Poděkování:

Děkuji doc. PaedDr. Jiřímu Štyrskému, CSc. za metodické vedení a podporu při zpracování této práce. Dále děkuji všem, kteří se podíleli na tvorbě této práce ať už vyplněním dotazníku nebo poskytnutím informací v rozhovoru. Dále děkuji panu Gerardovi Joly, který mi pomohl s realizací rozhovoru s pěstitelkou ústřic v Bretani a jeho manželce Daně Joly, která mi pomohla s jeho překladem do francouzštiny.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá zhodnocením potenciálu cestovního ruchu v Bretani s ohledem na působení genia loci. Práce zkoumá geografii a atraktivitu Bretaně a kulturní zvyky obyvatel s ohledem na možný rozvoj cestovního ruchu, dále zájem českých návštěvníků o tuto destinaci, udržitelnost tradic a původního keltského jazyka a také udržitelný proces pěstování ústřic. Mezi použité metody patří studium literatury a odborných textů, na základě kterých byla vybrána optimální metoda zhodnocení – dotazníkové šetření a řízený rozhovor. Výsledkem šetření je zjištění předpokladů pro rozvoj turismu, snaha o zachování keltského jazyka, zájem ze strany potenciálních českých turistů a udržitelnost pěstování ústřic. V závěru práce jsou doporučení pro návštěvníky, cestovní kanceláře a průvodce.

Klíčová slova: Genius loci, atraktivita, tradice, megality, Keltové, chov ústřic

Annotation

Title: Evaluation of Potential Tourist Development in Brittany with Respect to the Effect of Genius Loci

The aim of this Bachelor thesis is to analyze potential tourist development in Brittany with respect to the effect of genius loci. The work searches geography, tourist attractions and customs of its inhabitants as well as the interest of the Czech tourists, and sustainability of the Celtic language and oyster farming. The methods applied include literature and other suitable texts review, questionnaire and a guided interview. The findings show progress in tourism, the effort of Breton's inhabitants to keep their original Celtic language and traditions, interest of Czech visitors and sustainability of the oyster farming. In the conclusion of this work, there are some recommendations to visitors, tour operators and tour guides.

Key words: Genius Loci, Tourist Attraction, Traditions, Megaliths, Celts, Oyster farming

Obsah

1	ÚVOD.....	5
1.1	Důvod výběru tématu práce:	6
1.2	Cíl práce.....	6
1.3	Metodika práce.....	7
1.3.1	Stanovení hypotéz.....	7
1.3.2	Metodický postup	7
1.3.3	Metody ověřování hypotéz	7
2	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
2.1	Analýza klíčových pojmů.....	10
2.1.1	Genius loci	10
2.1.2	Atraktivita.....	11
2.1.3	Tradice	12
2.1.4	Megality.....	13
2.1.5	Keltové.....	14
2.1.6	Ústřice	15
2.2	Geografické vymezení.....	16
2.3	Bretonci.....	18
2.4	Bretaňská kuchyně	21
2.5	Tradice.....	22
2.6	Bretaňské umění.....	24
2.6.1	Keramika.....	24
2.6.2	Malířství	25
2.6.3	Literatura.....	27
2.7	Architektura	27
2.7.1	Kalvárie.....	28
2.7.2	Hrady a zámky	28
2.7.3	Kláštery, katedrály a kostely	30
2.7.4	Farní dvory.....	31
2.7.5	Megalitické stavby.....	33
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
3.1	Hypotéza č. 1: Bretaň má potenciál rozvoje CR.....	35
3.1.1	Přírodní atraktivity:.....	35

3.1.2	Kulturní atraktivita:.....	36
3.1.3	Ostatní atraktivita	37
3.1.4	Cykloturistika.....	38
3.1.5	Ostatní činnosti pro turisty a návštěvníky.....	39
3.1.6	Návštěvnost Bretaně	40
3.2	Hypotéza č. 2: Místní obyvatelé podporují své tradice a keltský jazyk	42
3.2.1	Zachování tradic.....	42
3.2.2	Bretonština.....	42
3.3	Hypotéza č. 3: Čeští turisté mají o Bretaně zájem.....	43
3.4	Hypotéza č. 4: Pěstování ústřic nemusí ohrožovat udržitelný stav přírodního prostředí.....	47
3.4.1	Nepřátelé ústřic.....	47
3.4.2	Rozhovor / pěstování ústřic.....	50
4	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	55
5	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ.....	57
5.1.1	Hypotéza č. 1: Bretaně má potenciál rozvoje cestovního ruchu:.....	57
5.1.2	Hypotéza č. 2: Místní obyvatelé podporují tradice a keltský jazyk	57
5.1.3	Hypotéza č. 3: Čeští turisté mají o Bretaně zájem	58
5.1.4	Hypotéza č. 4: Pěstování ústřic nemusí ohrožovat udržitelný stav přírodního prostředí	59
6	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	60
6.1	Literární zdroje	60
6.2	Internetové zdroje	61
6.3	Ostatní zdroje.....	61
	Příloha č. 1 Fotodokumentace	62
	Příloha č. 2 Rozhovor s pěstitelem ústřic.....	67

Seznam obrázků

Obr. 1 Mapa s vymezením krajů Bretaně.....	18
Obr. 2 Gwen ha du - bretaňská vlajka	20
Obr. 3 Oslavy svátků Pardon v Kergoatu, olejová malba - Jules Breton (1827)	23
Obr. 4, 5, 6 Keramika fajáns	25
Obr. 7, 8 Bretaňská kalvárie (vlevo) a Žlutý Kristus (vpravo), Paul Gauguin 1889.	26
Obr. 9, 10: Nová architektura (vlevo), původní architektura (vpravo)	28
Obr. 11 Hrad Suscinio – pohled z moře	30
Obr. 12 Kalvárie v Saint Thégonnec.....	32
Obr. 13 Menhiry v Carnacu	33
Obr. 14 Dolmeny Mane-Kerioned.....	33
Obr. 15 Cyklotrasy v Bretani.	38
Obr. 16 Cyklotrasa na pobřeží růžové žuly	39
Obr. 17 Návštěvnost Bretaně 2014/2015 (nocující návštěvníci).....	40
Obr. 18 Graf vytíženosti ubytovacích kapacit	40
Obr. 19 Graf návštěvnost kraje Finistère / nocující návštěvníci	41
Obr. 20 Přehled tradičních svátků a festivalů.....	42
Obr. 21 Preference ubytování	45
Obr. 22 Preference navštívených míst.....	45
Obr. 23 Preference dopravy do Bretaně	46
Obr. 24 Preference aktivit	46
Obr. 25 Preference délky pobytu	46
Obr. 26 Přehled lokalit pěstování ústřic	47

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vybrané přírodní atraktivity.....	35
Tabulka 2 Vybrané kulturní atraktivity	36
Tabulka 3 Vybrané ostatní atraktivity.....	37
Tabulka 4 Podíl návštěvníků v roce 2015 dle země původu	41

1 ÚVOD

O Bretani bylo od českých autorů publikováno velmi málo knih, proto je poměrně těžké čerpat informace z dostupné literatury vydané v českém jazyce. Při tvoření této práce bylo čerpáno také ze zahraniční literatury. V českém jazyce jsou informace o Bretani dostupné zejména v cestovních průvodcích, které jsou často součástí průvodců Francií, nebo je Bretaň vyčleněna do samostatného průvodce, avšak vždy přidružena k Normandii.

Zmiňme však několik českých autorů, kteří tuto zemi navštívili a vydali o ní svou publikaci: Patří mezi ně například František Kozík, který Bretaň miloval a ve své knize *Bretaň – dcera oceánu* píše o této zemi velice poeticky a vyzdvihuje genia loci dýchajícího z míst, která navštívil. Dalšími českými autory, kteří psali o Bretani je Ivana Buttry a Karel Marhold, kteří Bretani vyčlenili jednu samostatnou publikaci ze své série *Putování Francií*. O Bretani se také zmiňuje Ivan Fučík, který putoval po Francii a hledal stopy, které v ní zanechaly české osobnosti. Bretani však ve své knize *Francie s ozvěnou domova* věnuje jen pár zmínek.

V Bretani působil také český malíř Jaroslav Čermák, o němž je zmíněno v teoretické části, a také i malíř Jan Zrzavý, který v Bretani viděl věčnou inspiraci pro svá díla, která ho později proslavila, a který se o Bretani zmiňuje ve své knize *O svém díle* a také v knize *Finistère, má ztracená země*.

V dnešní době už není tolik populární pobytová dovolená na jednom místě. Lidé chtějí stále více poznávat, dozvídat se a také prožívat místo, které navštíví, chtějí prožít *genia loci* místa. Volí raději více kratších dovolených nabitých prožitky, často spojených i s fyzickou aktivitou. Bretaň těch prožitků a dojmů nabízí velmi mnoho. Odsud si odnesete vzpomínky, které se vám zaryjí hluboko do srdce. V Bretani se prolíná historie se současností a zdejší lidé si zachovávají klidnou a usměvavou tvář a žijí v naprosté harmonii se svým divokým oceánem, od kterého nejste nikdy příliš daleko, ať už jste v Bretani kdekoli.

1.1 Důvod výběru tématu práce:

Hlavním důvodem výběru Bretaně je zájem autorky o tuto část Francie posílený několika návštěvami v časovém rozmezí od roku 1996 až 2015.

První cesta do Bretaně vedla do hlavního města Rennes, univerzitního města s historickým jádrem a kulturními památkami. Druhá návštěva byla zaměřena na poznávání pobřeží Atlantiku, kde přílivy moře dosahují v některých místech, jako je Saint Malo, hora Saint Michel a mys Cap Fréhel, až 16 m. Další návštěva byl cílený pobyt na poloostrově Quiberon, který má na své západní části *Divoké pobřeží*. Poslední pobyt byl dvoutýdenní, poblíž Morbihanského zálivu. Pobyt byl zaměřený na cykloturistiku a zkoumání pobřeží s výlety autem i do vzdálenějších míst – mys *Pointe du Raz*, který je nejzápadnější bodem Francie, hrad *Suscinio*, ležící téměř na pobřeží Atlantiku, nebo do středověkého městečka *Rochefort en Terre*, které je starým sídlem rodu Rohanů a které získalo ocenění *Ville de caractère*. Zajímavá byla návštěva přírodního parku *Branféré*, který je spojený se zoologickou zahradou. Všechna tato místa by měl navštívit každý návštěvník této země. V Bretani je velice mnoho míst k navštívení, a proto je nutné se do Bretaně vypravit opakovaně. Jeden pobyt zpravidla nestačí.

1.2 Cíl práce

Cílem této práce je vhodnou metodou zhodnotit předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu v Bretani s ohledem na přírodní a kulturní atraktivitu, prozkoumat co nabízejí svým návštěvníkům a potvrdit nebo vyvrátit hypotézy uvedené v bodě 1.3 Metodika práce: Jedná se o zjištění zájmu potenciálních českých návštěvníků o Bretaň, zájmu obyvatel Bretaně o zachování a rozvíjení svého keltského jazyka dále o zjištění, zda je Bretaň dostatečně propagovaná a žádanou destinací a zhodnocení udržitelnosti pěstování ústřic s ohledem na životní prostředí. Posledním cílem je vytvořit shrnutí všech poznatků v závěru práce a předložit doporučení pro návštěvníky a cestovní agentury.

Autorka by také chtěla touto prací přiblížit Bretaň českým návštěvníkům a podnítit jejich zájem k návštěvě této země, která má mnohé co nabídnout.

1.3 Metodika práce

1.3.1 Stanovení hypotéz

Výzkumná práce je zaměřená na potvrzení nebo vyvrácení těchto hypotéz:

1. Bretaň má potenciál rozvoje cestovního ruchu
2. Místní obyvatelé podporují své tradice a starý keltský jazyk
3. Čeští turisté mají o Bretaň zájem
4. Pěstování ústřic nemusí ohrožovat udržitelný stav přírodního prostředí

1.3.2 Metodický postup

Práce je rozdělena do tří hlavních částí:

Teoretická část je vlastním zpracováním autorky za pomoci dostupné literatury. Jsou zde popsány klíčové pojmy, atraktivita Bretaně, povaha obyvatel, jejich tradice, zvyků a svátků. Pozornost je věnována také bretonským umělcům. Vycházeno bylo ze tří hlavních zdrojů, ze kterých bylo možné získat co nejvíce informací. Poznatky jsou zakomponovány do jednotlivých kapitol této části.

V druhé části je popsána metodika, stanovení hypotéz a postup, kterým se došlo k závěrům, potvrzení hypotéz a stanovení doporučení a závěrů.

V praktické části jsou formou sekundárního a primárního výzkumu (rešerše, dotazník a řízený rozhovor), zhodnoceny hypotézy a stanovena doporučení a závěry.

V příloze č. 1 je fotodokumentace s vybranými místy se silným působením genia loci. V příloze č. 2 je rozhovor s pěstitelem ústřic ve francouzském jazyce doplněný o historické i současné fotografie z jeho rodinného archívu.

1.3.3 Metody ověřování hypotéz

Pro ověření potenciálu rozvoje cestovního ruchu v Bretani byl zvolen sekundární výzkum formou rešerše zvolené literatury a vybraných internetových zdrojů. U knih šlo především o rešerši těchto tří: *Bretaň – dcera oceánu* od spisovatele Františka Kožíka, který Bretaň navštívil v minulém století, poprvé v poválečných letech a podruhé v letech šedesátých. Velmi poetickým způsobem je zachycena historie, povaha obyvatel nebo jejich kulturní a přírodní památky.

Většina informací zde uvedených je nezměněná. K určitým změnám však došlo, proto při posledním vydání této knihy v roce 2013 doplnila Hana Mílková do této knihy kapitolu, kde na dvaceti stranách popisuje změny, které se udály za posledních třicet let od Kožíkova prvního vydání knihy. Jedná se například o změnu ve způsobu cestování. Přibyly silniční komunikace, navýšily se ubytovací kapacity, umělé atraktivity a služby. Další kapitolu do této knihy při jejím posledním vydání přidal také Josef Kroutvor, který popisuje české umělce, kteří v Bretani působili, a přidává svůj vlastní pohled na tuto zemi. Druhá kniha, *Putování Francií – Bretaň a Normandie*, jejíž autory jsou Ivana Buttry a Karel Marhold mapuje Bretaň, zejména kulturní památky, spíše z pohledu historie a typických architektonických znaků jednotlivých staveb. Třetí kniha, *Brittany* (anglické vydání) je od autora Michela Renouarda, který je profesor na Univerzitě v Rennes, a který popisuje historii Bretaně a její obyvatele, návaznost na Británii, ve které mají obyvatelé své kořeny, dále popisuje přírodní i kulturní památky a současnou moderní Bretaň.

Pro ověření hypotézy byly také použity statistické údaje převzaté z francouzského národního statistického úřadu INSEE. Týká se například statistiky celkové návštěvnosti kempů, vytíženosti ubytovacích kapacit v jednotlivých obdobích během roku, složení klientely podle zemí odkud pocházejí. Přiložena je také statistika vývoje návštěvnosti v kraji Finistère, který je nejnavštěvovanějším krajem Bretaně.

Zjišťování druhé hypotézy, zda Bretonci mají zájem o zachování svých tradic, bylo prováděno formou průzkumu, jaké svátky se kdy v Bretani konají, jak dlouhou mají historii a jak je Bretonci slaví. Co se týče bretonštiny a zájmu o zachování tohoto starého keltského jazyka, bylo zjišťováno, zda existují weby v tomto jazyce, zda se vydávají nějaké publikace a zda se tento jazyk vyučuje na školách.

Ověřování, zda čeští turisté vědí něco o Bretani a zda by měli zájem ji navštívit, bylo prováděno formou dotazníku. Z celkem 69 vyplněných dotazníků bylo provedeno shrnutí odpovědí na vybrané otázky a bylo vytvořeno doporučení, které je směřováno cestovním kancelářím, ale i individuálním turistům.

5. Hypotéza, Pěstování ústřic nemusí ohrožovat udržitelný stav přírodního prostředí, byla ověřována formou literární rešerše a rešerší dostupných odborných internetových zdrojů, vypovídajících o množství vytěžených ústřic, jejich lokalitách pěstění, hrozících nebezpečích a jejich monitorování jako forma prevence. Přestože nebylo možné získat nejnovější informace ohledně vytěžených množství v jednotlivých částech Bretaně, k ověření hypotézy to nebylo nezbytně nutné. Důležité bylo především prověřit, jak je nastaven monitorovaný proces pěstování ústřic a jak je kontrolovaný ze strany vlády.

Primární výzkum byl provedený formou řízeného rozhovoru, tak zvaného *problémově zaměřeného*, jak uvádí Jašíková a Trousil (2009:84), byl strukturovaný, s otevřenými otázkami a byly získávány zkušenosti a názory respondenta. Na základě tohoto rozhovoru byly potvrzeny, vyvráceny a také doplněny informace získané sekundárním výzkumem. Například v Kožíkové knize *Bretaň – dcera oceánu* jsou obzvláště cenné informace týkající se způsobu lovu ústřic před padesáti lety. Kožík zachycuje v knize rozhovor s jedním námořníkem, který si stěžuje na drsný a nešetrný způsob lovu volně žijících ústřic. Z rozhovoru vyplynulo, že tyto praktiky jsou již dávno zakázané.

Rozhovor také mapuje několikagenerační vývoj pěstování ústřic rodinou Dufreche v množství vypěstovaných ústřic a také ve způsobu jejich pěstování, na kterém jsou patrné posuny ve vývoji s každou generací.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Analýza klíčových pojmů

2.1.1 Genius loci

Šípek a Štyrský (2007: 65 upraveno) popisují Genia loci jako atmosféru a „ducha“ místa, tak jak ho lidé subjektivně prožívají, jako jev tvořený lokalitou, ale i atmosférickými podmínkami nebo také roční dobou. Velmi důležité je momentální vyladění člověka, protože u každého člověka probíhá vnímání odlišně vzhledem k jeho zkušenostem, ustáleným názorům nebo zvyklostem. Genius loci může být individuální a specifický pro konkrétního člověka. Často má v takové chvíli člověk pocit neopakovatelnosti nebo záhadnosti.

Autoři dále uvádějí: *„... Jindy dochází k jakémusi poměřování se člověka s přírodou, prožívání blízkosti a vlastní bezvýznamnosti. Pomineme-li fyzikálně podložené vlivy (pachy, vlhkost par, geomagnetické poruchy aj.), jde u podobných prožitků o psychickou projekci vlastních lidských hledisek a měřítek na přírodu. Člověk tak může hovořit o „velebnosti“ horotvorných procesů, „vznešenosti“ hor, „zadumčivosti“ lesů, „nostalgií“ hradní zříceniny nebo „mystičnosti“ chrámu... Jde o běžný jev spojování neutrálního přírodního dění s lidským prožitkem a hodnocením.“*

Šípek a Štyrský (2009:58 upraveno) dále vysvětlují, že místo je integrální součástí existence, je to živý prostor, který má svou atmosféru a může působit příjemně nebo hrozivě. Turista se potřebuje s prostorem identifikovat, spřátelit se s ním, pochopit ho a prožít. Pak začne místo rezonovat. Stane se *námi oživeným* a my se také setkáme sami se sebou skrze svá očekávání a projekce sama sebe na okolí. Jedná se pak o rezonanci genia loci.

Šípek a Štyrský (2007:66 doplněno) také uvádí, že na atmosféře místa se mohou podílet i různé fyzikální jevy jako jsou tektonické zlomy nebo geomagnetické pole. Mnohé zvláštní chvíle, kdy cítíme podivnou atmosféru, jsou prý naše vlastní prameny psychické energie oživé díky okolnostem.

Podle Páskové a Zelenky (2015:176 upraveno) je genius loci jedinečný a neopakovatelný, vícerozměrný a dynamický vjem z určité lokality. Obecně řečeno, jedná se o holistický souhrn hmatatelných i nehmatatelných projevů historie i současnosti lokality působící na návštěvníka nebo rezidenta. Pozitivní genius loci

motivuje návštěvníky k opětovné návštěvě. Negativní pak způsobuje pocit smutku, strachu a tísně.

Některá místa mohou být negativně poznamenána událostmi, které se v něm udály v některé historické době. Mohou to být bojiště, válečné hřbitovy nebo bývalé koncentrační tábory. Velice silný, až deprimující, „zprostředkovaný“ negativní *genius loci* najdete ve válečném muzeu ve městě Yper v Belgii, kde se ocitnete přímo ve válečném dění. Na obrazovkách sledujete zprávy o válečném dění na několika místech na světě a o kousek dále vidíte zákopy, z nichž můžete poslouchat rozhovory a nářky zraněných vojáků. Ze zákopu stoupá pára a nad hlavou slyšíte, jak letí a pak dopadá bomba. (Pozn. autorky, která toto místo navštívila).

V této práci je poukazováno na *genia loci* v přírodních a kulturních památkách Bretaně – skalnatém pobřeží, ostrovech, plážích a architektonických dílech, ale také v bretaňském umění. *Genia loci* je možné zažít na některém festivalu nebo oslavách svátků bretaňských obyvatel, při nichž vás momentální atmosféra pohltní a vtáhne do dění.

Za nejsilnějšího *genia loci* v Bretani autorka považuje velmi vysoký příliv a odliv moře, který místy dosahuje až 15 m. Moře a pobřeží má každou hodinu jiný vzhled a charakter. Obzvláště silnou atmosféru lze pocítit, když moře přichází, což je vždy spojeno se silným větrem, mohutnými vlnami oceánu, velkou vlhkostí vzduchu a duněním vody, narážející na pobřežní skály. Na některých místech je toto přírodní divadlo doprovázené křikem mořských racků a kormoránů. Pak už stačí jen stát, vnímat a „prožívat“ a sklonit se nad silou přírody.

2.1.2 Atraktivita

Slovo atraktivita pochází z anglického slova *attract*, převzatého původně z latiny, a znamená *přitahovat* něco nebo někoho. Níže následuje vymezení tohoto pojmu především z hlediska významu termínu *turistická atraktivita*.

Pásková a Zelenka popisují atraktivitu (2015:48 upraveno) jako zajímavou součást přírody, kulturní nebo společenský objekt nebo událost, která přitahuje

návštěvníky. Můžeme ji dělit na přírodní atraktivitu nebo kulturní atraktivitu, dále na hmotnou, například historický objekt nebo přírodní jev, nebo nehmotnou atraktivitu, jako je *genius loci*. Také sem patří lidmi vytvořené atraktivity.

Přírodní atraktivita je zajímavá součást přírody, patří sem například krajinná scenérie, moře, ledovce, jeskyně, propasti, vodopády, skalní města, atoly, nebo gejzíry a léčivé prameny. To je atraktivita hmotná. Mezi nehmotné přírodní atraktivity patří také atmosféra místa (*genius loci*) a přírodní jevy jako je například duha nebo polární zář (vlastní vysvětlení autorky).

Lidmi vytvořené atraktivity jsou podle Páskové a Zelenky (2003:162 doplněno) takové atraktivity, které vytvořil člověk a které plní nějakou funkci pro místní obyvatele. Patří sem různé stavby, například hrady, zámky, pyramidy, mosty, železnice nebo muzea, ale také sem patří různé projevy kultury a umění (výstava, veletrh nebo festival) nebo sociální události (sportovní utkání nebo divadelní představení).

V Bretani se setkáte se všemi druhy výše popsaných atraktivit. Přírodními atraktivitami jsou zde skalnaté pobřeží a pláže, například Pobřeží růžové žuly nebo Smaragdové pobřeží, Divoké pobřeží na poloostrově Quiberon, ostrov Belle Il a jeho *Lékárníkova jeskyně*. Ve skutečnosti celé dlouhé pobřeží Atlantického oceánu je přírodní atraktivitou. Další přírodní atraktivitou je například přírodní rezervace na ostrově Quessant, kde je ornitologická stanice mořských ptáků, nebo les krále Artuše *Brocéliande* který je ve vnitrozemí Bretaně. Mezi kulturní a lidmi vytvořené atraktivity v Bretani můžeme řadit hrady a zámky, farní dvory, kostely a kláštery, kalvárie, mosty, ale také oceánia, muzea a majáky. Dále sem můžeme zařadit některé druhy umění jako je muzeum keramiky fajáns v Kemperu, galerie obrazů v Rennes nebo například velkou výstavu historických panenek na zámku Josselin.

2.1.3 Tradice

Pásková a Zelenka (2015:573) popisují tradice jako „... *souhrn myšlenkových, duchovních, uměleckých a praktických vědomostí, dovedností a postojů, které se předávají z generace na generaci, čímž se udržují, prohlubují a šíří.*“ Je to duchovní a

zároveň kulturní dílo bez autora. Není prosazováno mocí, a přesto žije a působí. Tradice jsou základem náboženství, civilizace, ale i výchovy. Patří sem také způsob, jakým používáme předměty denní potřeby. Jako příklad uveďme keramiku jako tradici.

Co se týče tradic v Bretani, zmínit lze například *fajáns*, což je výroba místní keramiky, která je glazovaná a vypadá jako porcelán a předává se z generace na generaci již stovky let. Dále typickými tradicemi v Bretani jsou například poutě zvané *pardon*, o kterých je pojednáno v hlavní části práce. V mnoha městech se během roku pořádají také tradiční hudební festivaly jako je festival keltské hudby nebo historické festivaly zaměřené na středověké aktivity tamějších obyvatel spojené s rytířskými kláními a dobovými kostýmy.

2.1.4 Megality

Slovník Páskové a Zelenky (2015:334) popisuje megalit jako velký, hrubě opracovaný nebo neopracovaný kámen, který byl dopravený do cílové lokality z jiného místa. Megality rozlišujeme podle způsobu jejich umístění na menhiry, dolmeny a kromlechy.

Menhir je megalitický monument (Renouard 2007:11). Samotné slovo menhir pochází z bretonštiny, ze slov *maen*, což je kámen a *hir*, což znamená dlouhý. V doslovném překladu tedy menhir = dlouhý kámen. V dnešní bretonštině se používá slovo *maen-hir*, ale zároveň se můžete setkat také s termínem *peulvan* nebo *peulven*, což v překladu znamená kamenný pilíř nebo kamenný sloup. Menhiry mohou být buď volně stojící, nebo mohou být uspořádané do kruhu, těm se pak říká *kromlechy*. Menhiry mohou být také postavené v řadách a těm se pak říká ve francouzštině i angličtině stejně, a to *alignments*¹.

Filip (1995:10) pro tyto stavby používá termín *kamenné aleje*.

¹ V překladu slovo *alignments* znamená *vyrovnání* nebo *uspořádání*. (Pozn. autorky)

Dolmen podle Renouarda (2007:11) pochází z bretonštiny a je to slovo složené ze dvou slov: *taol*, což znamená stůl a *maen*, což je kámen. Moderní bretonština má termín *taol-maen*. Což je v překladu *stolový kámen*. Jedná se o velmi působivou stavbu, která se skládá z kamenů postavených do tvaru stolu. Ve skutečnosti se slovo *dolmen* používá pro několik naprosto rozdílných staveb. Ty nejstarší, pocházející z doby 6500 let před naším letopočtem byly kruhové komory. Ostatní, které se datují 5000 – 4000 let před Kristem jsou teprve skutečné dolmeny, tedy *stolové kameny*. Velké množství jich najdete v okolí města Carnac v Bretani.

2.1.5 Keltové

Při výkladu pojmu *Keltové* je zde zaměření na původní keltské předky dnešních Bretonců, kteří se usídlili v Bretani před mnoha stoletími.

Není zcela jasné, kdy přesně Keltové dorazili na území dnešní Bretaně. Jsou o nich první zmínky až v 5. století před Kristem a další pak v Caesarových dílech z 6. století. První Keltové Bretaň nazývali *Armorica*. Nejzápadnější kraj Bretaně se dodnes nazývá Armor, což je odvozené ze dvou bretaňských slov *Ar* (kraj, země) a *Mor* (moře), tedy v překladu *kraj u moře*.

Filip (1995:8) uvádí, že Řekové nazývali keltský lid *Keltoi*. Římané Kelty zase nazývali *Gály* a Bretaň *Galií*. Galie se tehdy rozkládala na celém území dnešní Francie a severní Itálie. Keltové tehdy migrovali do všech koutů světa. Již od 17. století se všeobecně předpokládalo, že právě Keltové byli stavitelé velkých megalitických staveb v okolí Carnacu, které byly pokládány za astronomické observatoře a kultovní místa.

Renouard (2007:13) tvrdí, že menhiry v okolí Carnacu nemají s Kelty nic společného. Ti je jen zakomponovali do svých legend. Menhiry zde byly již přibližně 3 000 let před jejich příjezdem. V Bretaňském muzeu v Rennes se dozvíte více z historie prvních lidí. Lidé žili na území Bretaně už 600 000 let před n. l.

Poté, co Caesar porazil kmen Venetů (Filip 1995:80), Armorika se stala na čtyři staletí římskou kolonií. Tehdy se začal rozšiřovat obchod. Ve 3. století začala do Armoriky přicházet druhá vlna Keltů z Británie, kteří prchali před nájezdy Anglosasů. Ti Armoriku nazvali *La Petite Bretagne* (malá Británie). Z toho vznikla dnešní Bretaň. Ani infiltrace Římanů a jejich mentalita však nedovedly potlačit

starou keltskou tradici. V Bretani žije dodnes. Můžete ji vidět v názvosloví i v jazyku, který stále Bretonci používají. Některá města nesou názvy dávných kmenů Keltů. Zůstaly také názvy hor a řek. Je to důkaz toho, že potomci Keltů tvrdošijně lpí na svých kořenech a přestože byli již před několika staletími připojeni k Francii, uchovávají si svůj patriotismus.

Obyvatelé Horní Bretaně stále ještě rozumí jazyku svých předků (Renouard 2007:6-7), kterému říkají *Gallo*, což je bretaňsko-románský dialekt. Asi 400 000 lidí v Bretani stále rozumí, ale jen asi 170 000 lidí stále mluví bretonským jazykem, a to zejména lidé starší 60 let. Podle posledních výzkumů prováděných *Fanch Broudic*, počet Bretonců mluvících bretonštinou po roce 1918 dramaticky poklesl. Bretonština je jazyk podobný velštině, cornštině, manštině (ostrov Man) a galštině. Nejvíce je však spojená s prvními dvěma jmenovanými.

2.1.6 Ústřice

Ústřice jedlá, latinsky *Ostrea edulis*, (Motyčka 2001:140) patří mezi mlže, bezobratlé živočichy. Ústřice mají nepravidelnou skořápku a silně zvrásněný povrch. Mají levou miskou větší a hlubší než pravou. Obsahují samčí i samičí orgány. Dospělá ústřice vyprodukuje až 1 milion vajíček, ze kterých se líhnou larvy, které se po 7-18 dnech uvolní a klesnou na dno a přichytí se.

Larvy opouštějí tělo své matky v době (Brehm 1950:142), kdy je jejich skořápka dostatečně vyvinutá, aby se mohla co nejdříve uchytit na kamenitěm nebo alespoň dost pevném dně. Většinou se usazuje na mělkých místech, v nichž za odlivu zůstává stát voda. Ústřicím se daří ve slané vodě dobře, nejučtější a nejchutnější jsou však u ústí řek do moře, kde je slanost vody jen 2-3 %.

Ústřice žijí pospolu (Motyčka 2001:140) a vytvářejí tzv. ústřicové lavice. Po čtyřech až pěti letech dorostou velikosti 9 cm. Dožívají se až 50 let. Živí se planktonem a drobnými živočichy a dokáží přefiltrovat až 15 litrů vody za hodinu. Ústřice jsou schopné vytvářet i perly, nejsou však moc kvalitní. Ústřice patří mezi vyhledávané lahůdky a vzhledem k jejich velké poptávce však nestačí přirozená naleziště, proto se ústřice chovají ve zvláštních pěstírnách. Jejich skořápky byly nalezeny v odpadních jámách pravěkých lidí a pěstovali je i staří Římané. Ústřice jedlá má asi 20 příbuzných druhů, které se všechny konzumují.

Podle archeologických objevů (Pfleger 1981:23) byly už od pradávna ústřice snad nejoblíbenějším jedlým mlžem v celém mírném pásmu světa. Řekům a Římanům sloužily jako hlavní jídlo, proto první ústřicové pěstírny začaly vznikat už před naším letopočtem. Zabalené v ledu se ústřice přepravovaly i na větší vzdálenosti, přičemž velkými konzumenty prý tehdy byli přímořské kmeny Indiánů, pro které byly hlavním zdrojem bílkovin pro přežití tuhých zim.

Při umělém pěstování ústřic (Vavřín 2006) se vychází z poznatků z přirozeného života těchto tvorů. Přichycují se velmi pevnými vlákny vylučovanými žlázou na noze k pevnému podkladu ve svislé poloze. Pak už ústřice nemůže nikdy opustit své stanoviště.

Brehm (1950:143) popisuje způsob, jakým se ústřice pěstovaly v 1. polovině 20. století a dříve: Umělé pěstírny ústřic jsou jespy a ústřičné parky, které slouží jako krmníky i zásobárna. Jsou vyzděné nebo sroubené a na dně pokryté prkny, na které se usazují ústřice. Sádky navazují na moře a čistí se každých 24 hodin. Nejprve se nechá nateklá voda stát, aby se dno nasáklo dostatečně solí. Nato se vkládají ústřice. Začíná se v září. Ústřice se vkládají do sběren, kde probíhá denní příliv a odliv. Z nich se velké ústřice odebírají do obchodu. Mladší ústřice pak putují na krmník, do tzv. *clairů*, kde se voda obnovuje pouze dvakrát za měsíc.

Ústřice se podávají čerstvé (Vavřín 2006), po zakoupení vydrží až týden v lednici, zmrazené až půl roku. Na jednu porci se počítá šest kusů ústřic.

Jak se ústřice pěstují v dnešní době, popisuje Michel Dufréche, pěstitel ústřic v Bretani, v řízeném rozhovoru v praktické části práce. Mnohé z výše popsaného Brehmem se nezměnilo, jen už se nepoužívají vyzděné nebo sroubené sádky s prkny na dně, ale kovové rámy uložené na dno oceánu, které mají výplň z plastové pytlaviny, ke které se ústřice přichytávají.

2.2 Geografické vymezení

Bretaň je součástí Francie, je jedním z celkem 13 regionů (departementů) Francie a je situována v nejzápadnější části. Leží na stejnojmenném poloostrově. Bretaň je jedinečná svými charakteristickými geografickými znaky. Je to široký poloostrov, dlouhý 270 km, s celkovou rozlohou 27 208 km². Geologicky je to nejstarší území Francie, které se skládá z tvrdých pískovců a žuly a má skalnaté pobřeží. Bretaň je obklopena Atlantickým oceánem na severní, západní a jižní straně. Ať jste v Bretani kdekoli, nikdy nejste od moře daleko.

Obvod pobřeží měří 600km (Kožík 2013:10), ale pro svou členitost je více než dvakrát tak dlouhý. Je to *nejmořštější* kraj Francie. Jsou zde rozsáhlé zátoky, uzavřené zálivy, skalnaté fjordy a pláže. Vnitrozemí se jmenuje bretonsky *Argoad*, což znamená „zelené noci.“ Jsou zde břidlice, stepi, rašeliniště a slaná jezera. Na břehu oceánu jsou tisíce obrovských kamenů, svědky keltských pohřbů. V Bretani prší 150 dní v roce.

V Bretani je mírně teplé přímořské klima se silnými západními větry a častým deštěm. Jsou zde mírné zimy a chladná léta. Francie vytvořila své departementy podobně velké a tím násilně oddělili původní bretaňské obyvatele a část přidali do jiného regionu. Dříve do Bretaně patřila také část regionu Loire-Atlantique s 1500 městy.

Bretaň je rozdělena na 4 departementy (dále jen *kraje*):

Kraj Finistère – je nejzápadnější kraj Bretaně a také celé Francie. Rozloha kraje je 6733 km², počet obyvatel 900 tisíc. Finistère má celkem 54 kantonů (okrsků). Hlavní město je Quimper, další významná města jsou Brest, Châteaulin a Morlaix. Po celém pobřeží je velmi rozšířený rybolov, především v okolí měst Douarnenez, Audierne, Concarneau a Camaret.

Kraj Cote d'Armor – je situován v nejsevernější části Bretaně a je omýván kanálem La Manche na jeho severní části. Rozloha kraje je 6787 km², počet obyvatel 600 tisíc. Má celkem 27 kantonů (okrsků). Hlavní město je Saint-Brieuc, další významná města jsou Dinan, Guingamp a Lannion.

Kraj Ille et Vilaine – je východní částí Bretaně. Rozloha kraje je 6 775 km² a počet obyvatel 1 milion., Má celkem 27 kantonů (okrsků). Hlavní město je Rennes, další významná města jsou Fougères, Redon a Saint Malo.

Kraj Morbihan – je v jižní části země, na západě omývaný Atlantickým oceánem. Rozloha kraje 6 823 km² a počet obyvatel 740 tisíc. Hlavní město je Vannes, další významná města jsou Lorient, Pontivy a Carnac.

Obr. 1 Mapa s vymezením krajů Bretaně

Zdroj: *Carte de Bretagne* [online]. In: Google. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?q=carte+bretagne+d%C3%A9partement&sa=X&biw=1711&bih=951&tbm=isch&imgil=ReOdQa4U5TCShM%253A%253BURFJeUWWXrcCSM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.cartograf.fr%25252Fregions%25252Fbretagne.php&source=iu&pf=m&fir=ReOdQa4U5TCShM%253A%252CURFJeUWWXrcCSM%252C&usg=_n0gfPqP5Jaf9t4RK8O6orDdyp-Q%3D&ved=0ahUKEwjE17G5rKfMAhVpDJoKHcoGBUcQyjcIJA&ei=qsUcV8TaPOMy6ATKjZS4BA#imgrc=4xmuIWM2PQcSCM%3A

2.3 Bretonci

Počet obyvatel v Bretani byl v lednu roku 2015 necelých 3,3 milionů.

Jak již bylo zmíněno v podkapitole *Keltové*, Bretonci jsou potomci Keltů. Neznamená to však, že by nebyli Francouzi. Už v minulosti docházelo k mísení kultury s francouzskými rody. Praví Bretonci ale cítí sounáležitost s ostatními Kelti ve světě, obzvláště s Iry a Skoty.

Když navštívíte Bretaň a pobudete v ní nějakou dobu, všimnete si, že povaha Bretaňských obyvatel je poněkud rozdílná od Francouzů, přestože jsou součástí Francie již několik století. Když projíždíte města a obce, vidíte všude dva nápisy – jeden v bretonštině a druhý pod ním ve francouzštině. Jsou zde také patrné i odlišné zvyky obyvatel. Bretonci jsou velmi zbožní, v každé vesnici vidíte kostelík, kapličku nebo kalvárii. Jsou také velice svérázní, a přestože to jsou křesťané, mají

do tohoto náboženství zakomponované i své staré pohanské zvyky a svoje bohy. Každý kostelík je věnovaný nějakému jejich svatému, ke kterému se modlí.

Bretonci jsou také velice pověřiví (Buttry a Marhold 2005:139 upraveno) a často mají doma figurku některého svého oblíbeného svatého. Můžete si všimnout, že někdy má tato figurka přikrytou hlavu nebo je dokonce obrácená hlavou ke zdi. To znamená, že se na něj jeho majitel zlobí. Bretonci mají několik svatých, na které věří. Například v případě zažívacích potíží se můžete obrátit na svatého Menarta, který léčí zažívací potíže. Bretonci věří, že umí léčit i koliku. Svatá Apolina zas léčí a uzdravuje zuby. Pokud se budete chtít zbavit migrény, můžete se obrátit na svatou Livertinu. Svatá Horniaule léčí zase deprese. Specialistou na ekzémy je pak svatý Gwenn. Svatou Margueritu by si měly předcházet všechny těhotné, protože prý usnadňuje porod. A například svatá Tréphine dokáže utišit nehodné a plačtivé děti.

Bretonci jsou lidé velice houževnatí a odevzdaní osudu. Jsou velice spojeni se svým oceánem. Mnozí z nich bydlí v malých vesničkách a jakoby v ústraní.

Ve svém díle *Keltská duše* Ernest Renan (2012) píše o Bretoncích toto: *„Právě v onom životě v ústraní, v oné nedůvěře vůči všemu, co přichází zvnějšku, je třeba hledat vysvětlení hlavních rysů povahy keltské rasy. Má všechny přednosti samotářského člověka – je zároveň hrdá a plachá, silná v citech, ale slabá v činech. V bezpečí domova je svobodná a veselá, zatímco vystavena vnějšímu světu jeví se neobratná a stísněná. Před cizím se má na pozoru, vidí v něm totiž někoho mnohem rafinovanějšího, kdo by mohl zneužít její prostoty. K obdivu druhého je lhostejná a jediné, čeho si od něj žádá, je aby ji nechal na pokoji.“*

Kožík (2013:82) cituje z románu *Devadesát tři* od Victora Huga, který vidí Bretonce takto: *„Vážný a podivný divoch, živící se mlékem a kaštany, šťastný pod doškovou střechou, který podle hlasu zvonu rozezná sousední vesnice, vody užívá jen k pití... ctí svého pána, i když je jeho katem, mluví mrtvým jazykem, jako kdyby své myšlenky ukládal do hrobu, brousí kosu, pleje pohanku, má v úctě napřed svůj pluh, pak svou bábu, věří v Svatou Pannu i v Bílou paní, klaní se oltáři jako menhiru... často po celé hodiny nehnutě stává na širém pustém pobřeží a zádumčivě naslouchá moři...“* Kožík sám vidí Bretonce jako lidi, kteří se umějí smířovat s bolestmi jako

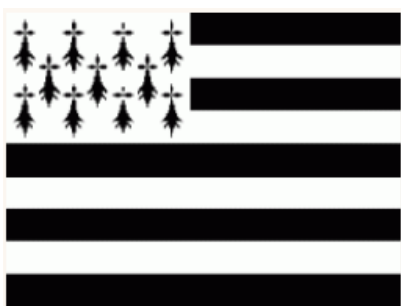
jejich země s vichřicemi a naučili se od ní klidu a vznešenosti. K cizincům jsou laskaví, k sobě však tvrdí. Nesnesou ponížení a jsou pyšní na své kroje, zvonice a na svou vlajku, která je jako jediná na světě černá a bílá: černé pruhy určují bretaňské kraje a bílé zas francouzské. Hermelíny jsou připomínkou jejich panovníků.

Bretonci jsou rození vypravěči (Kožík 2013:84) a lidé, kteří věří na osud a nekonečnost zrození, proto vyjíždí na moře za každého počasí, protože věří, že co je jim souzeno, tomu neuniknou. Bretonci věří, že život není osobním darem a že je jen jako zrnko v růženci zrození a odchodů, půjčka od mrtvých a dluh novým živým.

Renouard (2007:5-6) píše, že několik milionů Bretonců *emigrovalo* do Francie nebo do zámoří – do Severní Ameriky, Argentiny, Guayany, Indie, Austrálie nebo na tichomořské ostrovy. Po celém světě tak můžete potkat diplomaty, kněží nebo učitele s bretaňským původem.

Dále autor uvádí, že mezi Brity a Bretonci vždy existovalo spojení. V 19. století žila v údolí řeky Rance britská komunita (města Dinan, St. Malo a Dinard). V roce 1980 žilo v Dinanu více než 500 Britů. Za posledních několik let se začali Britové do Bretaně stěhovat ve větším měřítku. Mezi roky 1988 až 1990 koupili Britové v Bretani na 4 000 domů.

Obr. 2 Gwen ha du - bretaňská vlajka

Zdroj: Vlajky.org. *Regionální vlajky* [online]. 2012 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <http://regionalni.vlajky.org/regiony/francie/bretan.php>

Kožík (2013) připomíná, že Bretonci mají rádi folklor a jsou na něj hrdi. V Bretani má skoro každá obec odlišný kroj, který je součástí náboženství i mravu. Liší se v kraje, vzoru nebo barvě, ale především v účesu a čepci žen. Jsou známy až v 18. století. Dříve zde chodili lidé v hadrech, ale později se chtěli přiblížit lidem z měst a později se pokusili napodobit šlechtice. Až do 18. století Bretonci pravidelně

pořádali čtyřikrát za rok pouť *Tró-Breiz* k sedmi hlavním katedrálám a sedmi hrobkám, která byla dlouhá přes pět set kilometrů. Každý musel tuto pouť projít alespoň jednou za život. Až královské války přerušily tento zvyk, protože se lidé báli vycházet ven. V současnosti pořádají poutě zvané *pardons*, které jsou ale jen světskou záležitostí a stal se z nich spíše jarmark. Bretonci mají mnoho světců, na které věří. Vesničané se jich rádi dotýkají, a když to nejde rukou, alespoň deštníkem. Za Bretonku považují i svatou Annu, ačkoli jméno *Ana* bylo jméno matky všech pohanských bohů.

2.4 Bretaňská kuchyně

Když přijedete do Bretaně, budete mít problém najít v obchodě *normální* sladké máslo. Více než devadesát procent nabízených másel je slaných, tedy ochucených mořskou solí. Výborně se toto máslo hodí na jejich bagety, které Bretonci záměrně téměř vůbec nesolí. Gurmánské návštěvníky většinou zajímají dary moře. V restauraci můžete ochutnat všechny možné mořské plody, specialitou Bretaně jsou však jejich ústřice. Podávají se syrové a kape se na ně čerstvá šťáva z citronu a také omáčka připravená rozmixováním šalotky s vinným octem z červeného vína. Podávají se s opečenou bagetou namazanou slaným máslem.

Vavřín (2006) uvádí, že ústřice se však nemusí jíst jen syrové, připravují se na různé způsoby: gratinované (zapékané), v aspiku, fritované nebo marinované. Oblíbená je prý i ústřicová polévka, teplá i studená.

Specialitou Bretonců je také *Platteau de fruits de mer* (Brittany 2010), což jsou dvě mísy, umístěné nad sebou, plné mořských plodů. Jsou v nich krabi, langusty, krevety, mořští hlemýždi, škeble a ústřice. Jedí se s majonézou smíchanou s dijonskou hořčicí. Na dně mísy se dávají mořské řasy, které drží vlhkost. Jednotlivé mořské plody musíte jíst ve správném pořadí (tak, jak jsou uvedeny), tedy začíná se vždy krabem.

Kožík (2013:86-87) doporučuje ochutnat *cotriade*, což je polévka obsahující všechny chutě oceánu nebo rybu, kterou vám kuchaři připraví na desatero způsobů. Na jídelním lístku vždy najdete rybu *á la meuniere* (po mlynářsku), což je obalená v mouce, osolená v šedé soli, která přidává mořskou hořkost, a osmažená. Nejčastěji jsou v nabídce treska, mořský jazyk, okoun, úhoř, rejnok, makrela a

losos. V restauracích si můžete dát také humra, který se připravuje většinou po armorickou, se šafránovou omáčkou a whisky. Kromě ryb si můžete dát také všechny druhy masa, často kuřata a skopové.

Jako moučník si můžete dát místní specialitu (Buttry a Marhold 2007:33), jemné palačinky. Můžete si dát buď slané (se sýrem, šunkou, zeleninou nebo rybou), těm se říká *galletes* anebo sladké (se zmrzlinou nebo čokoládou), kterým se říká *crêpes*. Vyrábějí se z pohankové mouky, těsto se roztírá po kulatých plotnách dřevěnými hrabičkami. Dříve se pekly přímo nad ohněm ze smrkového jehličí, dnes už se často používají elektrické plotny. K palačinkám se většinou pije *cidre*, což je jablečné víno, nebo se palačinky zapíjejí mlékem. Z cidru se vyrábí také alkoholický nápoj *calva* a podává se jako aperitiv.

Stejně jako všichni Francouzi, také Bretonci pijí rádi víno a to téměř ke všem pokrmům. Vignerons Artisans (2015) představuje hlavní čtyři odrůdy, které se pěstují v Bretani. Jedná se o odrůdu Muscadet, která se výborně hodí k mořským plodům. Dále pěstují odrůdu Gros-Plants, která je příbuzná muscadetu, má světle zelený nádech a květinovou vůni. Toto víno se také hodí k mořským plodům. Vyrábí až do nejvyšších řad s označením *Qualité Supérieure*. Další odrůdou je Pinot noir². Tuto odrůdu sem přivezl roku 1395 poslední vévoda z Bretaně ze své návštěvy Bургundsku a začal ji pěstovat pod názvem *Berligou* na vinicích Phillipa le Hardi (Filip zvaný tučný). Toto víno bylo známé jako víno bretaňských vévodů. Čtvrtým vínem vyráběným v Bretani je Gamay Rosé³. Je to lehké víno, které se hodí ke všem pokrmům.

2.5 Tradice

Bretonci mají rádi své tradice a některé svátky slaví už více než sto let.

Pardon je místní náboženský svátek (Renouard 2007:11), jehož původním účelem bylo společné shromáždění lidí, kteří žádali o prominutí, projevovali lítost nad svými hříchy. Svátky byly věnované Panně Marii a svatým. Poutníci chodili pěšky nebo jezdili povozem do vzdálených míst, aby se účastnili pochodu, který

² Pinot noir [pino nuár] je mezinárodní název pro odrůdu rulandské modré. Jedná se o červené víno (Pozn. autorky)

³ Odrůda Gamay jsou červené hrozny, ze kterých se vyrábí růžové víno (Pozn. autorky)

trval několik dní. Pardon se slaví pouze v bretonštině a slaví se pouze v západní části Bretaně.

V dnešní době tento svátek mívá spíše podobu jarmarku, nicméně je velice oblíbený a hojně navštěvovaný.

Obr. 3 Oslavy svátků Pardon v Kergoatu, olejová malba - Jules Breton (1827)

Zdroj: Musée de beaux arts: Quimper. *Linternaute* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.linternaute.com/musee/diaporama/1/6984/musee-des-beaux-arts-de-quimper/5/30509/le-pardon-de-kergoat/>

Festival keltské hudby se koná každoročně druhý týden v srpnu, ve městě Lorient (Events 2016) a můžete na něm zažít velice družnou a neopakovatelnou atmosféru. Přijíždí sem asi 700 000 návštěvníků z celého světa.

Le Filets Bleus, v češtině také nazývaný *Svátek modrých sítí* (Events 2016), se koná každoročně v srpnu, už více než 100 let, ve městě Concarneau. Je spojený s bretonskými tanci a průvodem v modrých kostýmech, rytířským kláním a hrou na dudy. Pojmenování získal díky tehdejšímu lovu sardinek, které se přivážely v modrých sítích. Je jedním z nejpoblárnějších svátků Bretonců.

Mezi další festivaly, které se pořádají v Bretani (Events 2016), lze jmenovat například listopadový festival bretonské hudby nazývaný Yaouank a pořádaný

v Rennes. Velmi oblíbeným festivalem je také Spi Ouest-France, což je plachetnicový festival s přehlídkou regat, který se koná každý rok na velikonoce.

V Brestu se jednou za čtyři roky pořádá Mezinárodní námořní festival, na který připlouvá 2 500 lodí z celého světa. Tohoto festivalu se účastní milion návštěvníků. Podobného charakteru je i Temps Fete Festival, který se koná jednou za dva roky v červenci v Douarnenez.

2.6 Bretaňské umění

2.6.1 Keramika

Pro Gály byla typická výroba keramiky (Filip 1995:165). Jednalo se o zvláštní značkovanou ušlechtilou keramiku s červeným jemným povlakem, zdobenou figurálními a rostlinnými motivy, nazývanou *Terra sigillata*.

Pro Bretaň je pověstná keramika *faience* [fajáns]. Jedná se o ručně malovaný porcelán. Hlavním centrem výroby bylo vždy město Quimper, kde se keramika vyrábí už od roku 1690. V současnosti jsou v nabídce klasické jídelní sety, mísy, džbány, ale také figurky v tradičních krojích nebo nástěnné hodiny. Protože jsou Bretonci velmi zbožní, v nabídce je také keramika s náboženskými motivy, jako jsou kříže, sošky Panny Marie nebo nádoby na svěcenou vodu.

V současnosti keramiku nabízí například firma Henriot, kterou můžete objednat i přes internetový obchod výrobce. Na obrázcích níže můžete vidět část současného sortimentu této keramiky. Na obrázku nástěnného kříže je v jeho střední části *triskel*, tradiční keltský znak, který Bretonci používají dodnes. Značí rovnováhu zemských živlů.

Obr. 4, 5, 6 Keramika fajáns.

Zdroj: HENRIOT. *Quimper Pottery* [online]. 2016 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <http://quimperfrenchpottery.com/>

2.6.2 Malířství

Kromě bretaňských malířů je nutné zmínit také českého malíře Jaroslava Čermáka, který pocházel z Pardubicka a studoval malířství ve Francii. Žil v 2. polovině 19. století a v Bretani maloval především rybářské náměty (viz obraz v Příloze 1). Kožík (1977:140) o něm zmiňuje, že z anglického ostrova Jersey přivezl rukopisy Victora Huga a že zemřel v Paříži při malbě svého prvního velkého plátna pro Prahu. Čermák byl také vrstevníkem malíře Paula Gauguina.

Dalším malířem a rodákem z Čech, který navštívil Bretaň a maloval, byl Jan Zrzavý (1890-1977), který namaloval známou kresbu tuší *Il de Sein* (ostrov Sein).

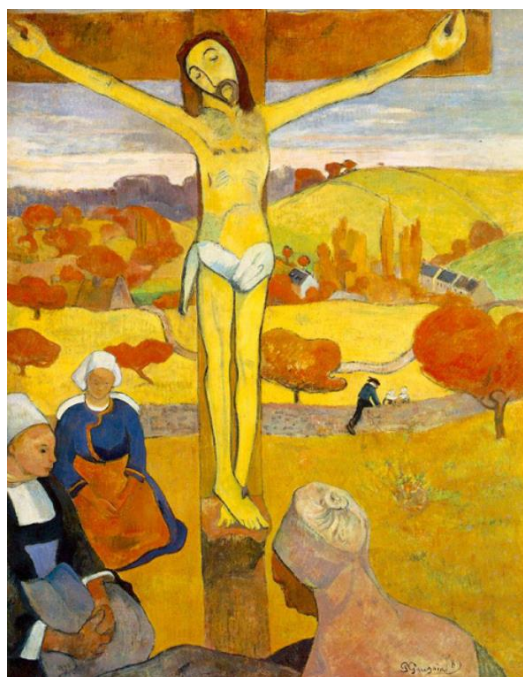
Velice známým malířem pocházejícím z Bretaně byl Claude Monet, který maloval na největším bretonském ostrově Belle Il (viz obraz v Příloze 1).

Když Paul Gauguin přijel do Bretaně (Kožík 2013:171), usadil se v Pont Avenu a pro své obrazy si vybíral vesnice a kalvárie. Přál si, aby dupání bretonských dřeváků bylo slyšet na jeho obrazech. Když umíral, měl vedle sebe nedokončený obraz zasněžené bretaňské vesnice.

Obr. 7, 8 Bretaňská kalvárie (vlevo) a Žlutý Kristus (vpravo), Paul Gauguin 1889

Zdroj: Paul Gauguin: Bretaňská kalvárie 1889. *Historie na vlastní oči: Bretaň a malíř Paul Gauguin* [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://hamtesovo-umeni.blogger.cz/Francie-Bretan/Bretan-a-malir-Paul-Gauguin>

Zdroj: Paul Gauguin: Žlutý Kristus 1889. *ARTMUSEUM.CZ* [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/reprodukce2_pohled.php?dilo_id=5512

Městečko Pont Aven odnepaměti lákalo svou atmosférou umělce (Buttry a Marhold 2005:46). Je zde také proto mnoho soukromých galerií. Paul Gauguin v Pont Avenu žil a tvořil a vytvořil nový malířský směr syntetismus, který se vyznačoval sytě barevnými plochami ohraničenými silnými tahy štětce a zjednodušenými tvary. Pod Gauguinovým vlivem zde byla postavená škola *Le Pouldu*, která se vepsala do dějin malířství. Dříve lidé nazývali Pont Aven městem 15 domů a 14 mlýnů. Dnes už tady tolik mlýnů nenajdete. Mají zde kapli *Trémalo* z 16. století s dřevěnou sochou Ježíše Krista. Tato plastika ze 17. století inspirovala Gauguina k namalování *Žlutého Krista* (viz obr. 7)

V Bretani lze navštívit mnoho galerií výtvarného umění. Jednou z největších je v hlavním městě Rennes. Další můžete navštívit ve městě Kemper, v Auray, ve městě Rochevilaine nebo Concarneau, kde jsou díla současných umělců.

2.6.3 Literatura

Z Bretaně pochází mnoho spisovatelů (Kožík 2013:138), například Jules Verne, který se proslavil žánrem science fiction. Dalším bretaňským spisovatelem a také básníkem byl Francois-René de Chateaubriand, který psal o starých Keltech. Chateaubriand si nechal postavit kamenný hrob na ostrově Bé poblíž Saint Malo, který se stal snad největším hrobem na světě. Spisovatel Emile Souvestre předpovídal ve své knize *Poslední Bretonci* z roku 1836 zánik Bretaně na rok 1900. Proslulý spisovatel Tristan Corbière byl zařazen mezi *prokleté básníky*.

Kožík (2013:169) také zmiňuje Ernesta Renana (1832-1892) pocházejícího z Tréguieru, který nebyl doma milován. O své rodné Bretani píše: „*Narodil jsem se na břehu temného moře zbrázděného skalami, bičovaného bouřemi. Slunce tam skoro neznají... Místo květin chaluhy a mořský mech. Ale jsou tam studánky a jsou tam oči mladých dívek, které jsou jako ty studánky, když se v nich odráží nebe...*“

Dále autor zmiňuje, že Victor Hugo si zamiloval Fougères, odkud si do svých děl vzal své *chuany*. Dumas zase udělal Aramise biskupem z Vannes.

2.7 Architektura

V Bretani se domy vždy stavěly z kamene, nejvíce ze žuly nebo břidlice, protože měly chránit před větrem a deštěm. Stavby mívaly vždy malá okna a stavěly se vždy zády k moři. Pouze kvůli letním hostům se začaly stavět domy s výhledem na moře. V druhé polovině dvacátého století se začaly stavět moderní domy, ale záhy Bretonci zjistili, že vzniká umělecká roztříštěnost, proto se opět vrátili k původnímu slohu architektury, používají stále stejné staré materiály, proto při pohledu na starou část i na moderní část města je sjednocený. Ve starých domech si lidé rádi nechávají starý nábytek, nádobí a námořnické předměty.

Bretaň je všeobecně nazývána *Muzeem pod širým nebem*. Všude kam přijedete, jsou kostely, v lesích kapličky a u cest kamenné kříže. Kostely jsou i na pobřeží. V Bretani můžete navštívit mnoho zachovalých hradů a pevností. Pro tamější obyvatele je významným místem hřbitov, u vstupu bývá vítězný oblouk.

Obr. 9, 10: Nová architektura (vlevo), původní architektura (vpravo)

Zdroj: Foto autorka (2015) - oba snímky

2.7.1 Kalvárie

Velice běžným architektonickým dílem v Bretani jsou kalvárie, kterých zde najdete mnoho. Kalvárie jsou zpodobnění ukřižování Ježíše Krista a často jsou doprovázené sochami vyjadřující scény z Nového zákona. Lidé v Bretani byli vždy velice pobožní a kalvárie byly určeny chudým lidem, kteří neměli doma bibli, takže si mohli z těchto scén číst jako z bible.

Mezi nejkrásnější patří kalvárie ve městě Pleyben (Buttry a Marhold 2005:73), kde je ztvárněno na dvě stě scén z Kristova života. Tuto kalvárii tvoří vysoký triumfální oblouk, nad kterým jsou scény z Ježíšova života. Co do počtu postav nemá tato kalvárie ve světě konkurenci. V Pleybenu je také kostel se dvěma zvonice. Ta mohutnější pochází z období renesance. Pleyben požádal o zápis na seznam světového dědictví UNESCO (viz foto v Příloze 1).

Dále autoři zmiňují (2005:55) kalvárii ve městě Notre Dame de Tronoën, která pochází z 15. st. a řadí se mezi nejstarší. Je to plastika z žuly s vyobrazením tří postav - Krista a dvou lotrů po každé jeho straně.

Autoři dále jmenují kalvárii ve městě Cast (2005:71) z roku 1660, která měří 7 metrů a vyobrazuje Ježíše, Magdalenu a apoštola Jana.

2.7.2 Hrad a zámky

Buttry a Marhold (2005) zmiňují hrad Plougastel Daoulas, nedaleko od Brestu, pocházející z 6. st., dále starověký hrad ve městě Saint Malo s muzeem s historickou expozicí města a historií korzárů. O zámku Chateaubriant legenda

praví, že v 11. století zde nechal rytíř Briant postavit hrad. Město dostalo svůj název podle tohoto rytíře. V 16. století zde nechal Jean de Laval vystavět také zámek v renesančním stylu.

Ve Vitré byl ve 14. století postaven hrad (Buttry a Marhold 2005:157-159), který býval sídlem pánů z Vitré. Hrad má trojúhelníkový půdorys. V jedné části hradu je muzeum, které bylo zřízeno už v roce 1876. Jako expozici můžete shlédnout tapisérie, cínové nádoby a jiné předměty popisující tehdejší život na zámku.

Dále autoři zmiňují, že ve městě Fougères najdete dokonalý prstenec hradeb chránících ve středověku jeho centrum. Hradby jsou dlouhé 320 m. Kromě hradeb je zde hrad, který je ukázkou středověké vojenské architektury. Měl významnou strategickou polohu a toho si byli vědomi i jeho vládcové. Vévodkyně Anna Bretaňská prohlásila o tomto hradu, že je „klíčem k Bretani“. Hrad nestojí nad městem, ale v údolí řeky Nancon. Přesto i tak dokázal po celá staletí uchránit město před útoky nepřátel. Hrad má všech ochranné prvky: bašty, věže, střelny, padací mosty nebo zesílené zdi s tloušťkou až tři metry. Hrad má 13 věží a každá z nich má své jméno. Můžete tedy navštívit například věž *Meluzínu* nebo *Věž gobelínů*. S výstavbou hradu se začalo ve 12. st. a postupně se rozrůstal. Je zde vidět několik vývojových fází. Systém bašt začal vznikat až v 15. st. a je tak vidět, jak se způsob boje a užívání střelných zbraní postupně vyvíjel. Hrad je tak obrovský, že máte při jeho návštěvě pocit, že jste pouhým cínovým vojáčkem. Inspiraci pro své knihy zde hledali i Honoré de Balzac nebo o pár let později, v roce 1836, také Victor Hugo.

Renouard (2007:53-61) řadí mezi nejzajímavější zámky Combourg, o kterém psal spisovatel Gustave Flaubert nebo Albert Camus, a své dětství zde strávil také Chateaubriand. Hrad byl postavený v 11. století a v 19. století byl přestavěný a zrestaurovaný. Dalším zajímavým zámekem je Kerjean, který byl postavený na skalnatém výběžku omývaný oceánem. Má 12 metrů vysoké hradby a je opevněný ze čtyř stran. V rodinném apartmánu tohoto zámku bylo zřízeno muzeum bretonského umění a nábytku z 16. a 17. století. Dále autor zmiňuje jako velice zajímavý zámek Josselin.

Zámek Josselin měl původně devět věží (Buttry a Marhold 2005:21), ze kterých se dochovala jen necelá polovina. Patřil několika majitelům včetně známého rodu Rohanů, kteří nechali v původních stájích vybudovat mimořádnou

expozici panenek. Je zde vystavených na šest set panenek ze dřeva, vosku, látky, keramiky i porcelánu a také sbírka oblečení a malého nábytku pro tyto panenky, které se datují od 17. století až po současnost. Je zde také bazilika Notre Dame.

Mezi další zajímavé patří La Bourbansais, zámek Branféré, Elven-Langoet, pevnost Fort-La-Latte nebo hrad Rosanbo postavený na vysoké skále na místě bývalé tvrze. Tvrz Suscinio pochází ze 13. st. Je situovaný nedaleko Atlantického pobřeží. Suscinio byl v roce 1965 koupený krajem Morbihan a kompletně zrekonstruovaný. Viz obr. 10 - vpředu pláž, hrad je v údolí 1 km od moře.

Obr. 11 Hrad Suscinio – pohled z moře

Zdroj: Foto autorka (2015)

2.7.3 Kláštery, katedrály a kostely

Renouard (2007:47-51) zmiňuje šest nejzajímavějších klášterů v Bretani:

Klášter a opatství Boquen (kraj Cotes-d'Armor), který byl založený ve 12. st., a kompletně zrekonstruovaný v roce 1936. Má typické románské znaky.

Klášter svaté Anny a opatství svatého Michala v *Kergonan*, poblíž města Carnac (kraj Morbihan), pocházejí z konce 19. st. Návštěvu tohoto kláštera ocení zejména milovníci gregoriánských chorálů.

Jedním z nejstarších v Bretani je opatství Landévennec. Stavba byla postavena už v 10. století. Je obklopená lesy a leží v meandru řeky Aulne těsně před tím, než vteče do oceánu. Z opatství je malebný výhled na moře.

Klášter Langonnet stojí na kopci, obklopen lesy, a byl založený ve 12. st. a přestavěný ve století osmnáctém. V klášteře je také muzeum.

Opatství v La Meilleraye-de-Bretagne bylo založené ve 12. století a přestavěné v 19. století. Klášter otevírá pouze v neděli pro bohoslužby.

Posledním je opatství Timadeuc založené v 19. st. v Brehanu poblíž Rohanu.

Mezi tři gotická mistrovská díla Renouard (2007:44) řadí baziliku Folgoet v kraji Finistère, kam putují poutníci už od 15. století. Folgoet v překladu znamená „lesní blázen“. Váže se k němu legenda o hlupákovi, který neustále vtipkoval, a po jeho smrti mu na hrobě vyrostla lilie, která měla kořeny v jeho ústech.

Další architektonické dílo je chrám v Kernascléden. Stavba má obrovské růžicové okno a obrovskou zvonici nad vstupní bránou. V interiéru jsou malby na stropech, na jedné z maleb je vypočtené peklo.

Třetím mistrovským dílem je gotická katedrála v Tréguier. Je postavená ze žuly a v interiéru jsou dřevořezby svatého Yvese.

Každý rok třetí květnovou neděli (Buttry a Marhold 2005:126) do tohoto poklidného městečka míří poutníci z celé Bretaně. Koná se tu pout' svatého Yvese. Z města vede dlouhý průvod nesoucí ostatky světce za zpěvu bretaňských písní. Ostatky nosí do katedrály svatého Tugduala, který je považován za jednoho ze sedmi zakladatelů Bretaně. V 6. století šířil v této oblasti křesťanství. V Tréguier se narodil také spisovatel Ernest Renan, který má zde dům z 16. st., ve kterém je umístěna expozice věnovaná jeho životu. Autoři také zmiňují katedrálu v městě Dinan, která je postavená ve stylu flamboyantské gotiky.

2.7.4 Farní dvory

Mezi nejslavnější farní dvory patří Commana (Renouard 2007:37). V překladu z bretonštiny znamená *údolí Anny*. Anna byla keltská bohyně. Podle pověsti byla Anna matkou panny Marie. Pocházela z Bretaně, a když ovdověla, vydala se do Palestiny, kde se znovu provdala, porodila Marii a pak se vrátila zpět do Armoriky, kam ji přijel navštívit Ježíš. Buttry a Marhold (2005:77) uvádí, že farní dvůr v Commaně je z konce 16. století. Je to architektonický skvost. V 18. století zde postavili triumfální oblouk, který zdobí tři svítilny a kamenné sochy. Na zdejších hřbitově jsou dvě kalvárie.

Renouard (2007:38) dále zmiňuje farní dvůr v Guimiliau pocházející z 16. století, jehož kostel je typickým příkladem flamboyantské gotické architektury doplněné o sto let později o renesanční prvky.

Guimiliau patří mezi ty nejkrásnější a nejznámější farní dvory v Bretani (Buttry a Marhold 2005:108). Je tu celý komplex – kostel, hřbitov, triumfální oblouk a kalvárie (kamenné ztvárnění Kristova umučení). Zdejší kalvárie obsahuje

na 200 postav ztvárněných se všemi detaily. Postavy jsou rozděleny do 24 scén s výmluvnými gesty. Mezi scénami najdete i například venkovanku odnášenou d'áblem. Sochař prý ztvárnil její krásný obličej podle zdejší ženy. Farní dvůr v Lampaul-Guimiliau pochází z 16. století a zvonici v roce 1809 zasáhl blesk. Nikdo už ji nikdy nezrekonstruoval. Ve zdejším kostele naleznete ztvárnění trpícího Ježíše Krista a další skvosty.

Obr. 12 Kalvárie v Saint Thégonnec

Zdroj: Enclos Paroissial de Guimiliau. *Info Bretagne* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.infobretagne.com/enclos-guimiliau.htm>

V La Martyre (v překladu znamená umučení) je farní dvůr z 11. století a patří tak k nejstarším v této oblasti (Buttry a Marhold 2005:104). Do dvora se vstupuje triumfálním obloukem ve stylu flamboyantské gotiky a zdejší kostel se může pochlubit pískovcovými sochami a plastikou narození Ježíše Krista. Kromě klasických náboženských motivů zde můžete spatřit scénu orání pole nebo hudebníka hrajícího na biniou, což je hudební nástroj podobný dudám. Vstupní dveře do kostela pochází z roku 1693. Vznik města se historicky vztahuje k dobám svatého Salomona, bretaňského krále, který byl v roce 874 umučen.

Saint-Thégonnec, poblíž města Brest, je další ukázkou farních dvorů. Zdejší kalvárie se čtyřiceti postavami je považována za nejdokonalejší v Bretani a pohřební kaple dříve sloužila jako kostnice. V její kryptě je umístěno dílo sochaře Jacquesa Lepaignola z konce 17. století zpodobňující scénu *Ukládání do hrobu*. Sochy jsou čistou bretaňskou renesancí. V roce 1998 vypukl v kostele ničivý požár. Kostel byl celý zrekonstruovaný a původní škody v něm nejsou téměř patrné.

2.7.5 Megalitické stavby

Spolu se Stonehenge je Carnac nejvýznamnějším místem prehistorických staveb. Kožík (2013:29-31) píše, že Carnacu se přezdívá *egyptská osada* a byla zde nalezena Venuše z Quinipily. Je zde kolem 3 000 menhirů samostatných, řazených v řadách nebo v alejích. Vědci odhadují jejich stáří na 4000-7000 let. Jsou stejně staré jako egyptské pyramidy. K menhirům se váže pověst o svatém Corneliovi, kterého pronásledovali římscí vojáci. Zastavila je až světčova kletba, po níž na místě všichni zkameněli. V Carnacu je také 100 m dlouhý a 12 m vysoký *tumulus*, starověký hrob pro vznešené lidi, o tisíc let starší než menhiry. Tím se dávní druidové zasloužili o současný cestovní ruch.

Obr. 13 Menhiry v Carnacu

Zdroj: Foto autorka (2015)

Nedaleko Carnacu jsou také dolmeny Mane-Kerioned. Jedná se o zbytky podzemních chodeb.

Obr. 14 Dolmeny Mane-Kerioned

Zdroj: Foto autorka (2015)

Locmariaquer, poblíž Carnacu, je další významná lokalita megalitických staveb (Renouard 2007:16). Je zde *Grand menhir* (velký menhir) a také dolmen *Table des Marchands* (stůl kupců). První z nich měřil původně 20 m, ale rozlomil se na čtyři části. Váží 350 tun. Pochází z poloostrova Quiberon vzdáleného 15 km. Jsou zde zajímavé kresby a rytiny, například symbol sekery. Dolmen je starý 6000 let.

Ostrov Gavrinis je jednou z nejzajímavějších megalitických památek v Bretani (Buttry a Marhold 2005:26). Vlastní řadu nerozluštěných záhad – dvanáct svislých kamenů s rytinami připomínající umění Aztéků a hrobku starou 5 000 let, která má 16m spojovací chodbu a pohřební komoru. Část kamene přesně navazuje na vrchní desku nazvanou *Stůl kupců*, která je v Locmariaquer. Zdejší mohyla byla zřejmě vyrobena ze staršího menhiru, který se v Locmariaquer rozlomil na tři kusy. Jeden z těchto kusů sem byl převezen. Jsou na něm rytiny spirál, vlnovek a schematické lidské postavy.

Renouard (2007:15) dodává, že dolmen je dobře chráněný a byly v něm nalezeny pohřbené předměty a kosterní ostatky zvířat.

Roche aux Fées je největší megalitický monument ve Francii (Renouard 2007:19). Tento typ stavby je v Bretani vzácný, říká se mu *Angevin*⁴. Byl postaven před 4 500 lety. Dolmen je dlouhý 19 m a největší z jeho kamenů váží 45 tun.

Buttry a Marhold (2005:154) dodávají, že tato atrakce není vyhledávaná jen turisty a odborníky na megality, ale také snoubenci. Podle pověsti by zde měli provést zatěžkávací test – každý zvlášť by měl spočítat všechny kameny. Pokud se součty obou shodnou, bude jejich manželství šťastné a úspěšné. Dolmenů by mělo být celkem 42.

Nedaleko města Commana, v místě Mougau Bihan, jižně od hlavního města Rennes, se nachází zvláštní typ menhirů, tzv. *Allée couverte*⁵ (Buttry a Marhold 2005:76). Vypadají jako několik dolmenů řazených za sebou. Kameny vytvářejí krytou chodbu 14 m dlouhou, s vnitřní šířkou a výškou asi 1,5 metru. Tato památka je nazývána Obří hrob a její stáří se datuje na 5000 let. Kamenná stavba je orientovaná ze severu na jih. Na žulových stěnách jsou rytiny.

⁴ V překladu „obyvatel kraje Anjou“ nebo také města Angers, kde se nacházejí megality tohoto typu

⁵ V překladu „zakrytá chodba“ (pozn. autorky)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Hypotéza č. 1: Bretaň má potenciál rozvoje CR

Na základě poznatků v teoretické části práce byly vytvořeny tabulky s hlavními atraktivitami cestovního ruchu a dále vybrané aktivity jako je cykloturistika nebo sběr mořských plodů. V této části jsou také statistiky návštěvnosti Bretaně, původ turistů nebo vytíženost ubytovacích kapacit.

3.1.1 Přírodní atraktivity:

Bretaň je plná přírodních památek, má nesterjnorodé skalnaté pobřeží, mnoho ostrovů, zálivů a pláží. V tabulce 1 jsou vybrané přírodní zajímavosti v Bretani vhodné pro cestovní ruch.

Tabulka 1 Vybrané přírodní atraktivity

Cap Fréhel	Nejvyšší bod v severní Bretani, 70m skály
Pointe du Raz	Nejzápadnější výběžek, maják a socha ztroskotancům
Smaragdové pobřeží	Od Mont Saint Michel po Mont St. Brieuc
Pobřeží růžové žuly	Růžové balvany vymodelované mořskou vodou
Pointe de Penhir	70m bílé pískovcové útesy, ornitologická stanice
Ostrov Belle Il	Vysoké útesy, jeskyně a pevnost Sáry Bernardové
Poloostrov Crozon	Skalnaté výběžky do moře, útesy, jeskyně
Morbihanský záliv	Záliv s mnoha ostrovy a ostrůvky
Sedm ostrovů	Největší přírodní rezervace mořských ptáků ve Francii
Pointe du Van	Mys u zálivu ztroskotanců, přírodní rezervace
La Baulle	Nejdelší a nekrásnější pláže v Bretani
Quiberon	Skalnatý poloostrov s divokým pobřežím
Ostrov Bréhat	Středozemské klima, rostou zde vzácné rostliny a keře
Ostrov Gavrinis	Dolmeny a podzemní hrobky
Ostrov Groix	Kamenný ostrov naproti městu Lorient přístupný lodí

Zdroj: vlastní zpracování autorky (rešerše uvedených literárních zdrojů)

3.1.2 Kulturní atraktivity:

Bretaň oplývá středověkými hrady, zámky tvrzemi a opevněními, farními dvory, kostely a opatstvími. V tabulce 2 jsou vybrané kulturní atraktivity.

Tabulka 2 Vybrané kulturní atraktivity

Mont Saint Michel	Ostrov spojený s pevninou jen cestou, příliv moře až 15 m
Pleyben	Kostel, zvonice a kalvárie
Fougères	Hrad v údolí řeky Nancon
Vitré	Hrad s muzeem a expozicí tehdejšího života na zámku
Combourg	Zámek
Kerjean	Zámek na skalnatém výběžku oceánu
Josselin	Zámek rodu Rohanů
Rosanbo	Hrad postavený na vysoké skále
Suscinio	Tvrz u pobřeží oceánu
Folgoet	Bazilika z 15. století
Tréguier	Katedrála a poutní místo
Dinan	Starověké město s katedrálou ve stylu flamboyantské gotiky
Commana	Farní dvůr, kalvárie
Guimiliau	Farní dvůr a kalvárie s 20 postavami z Ježíšova života
Rochefort-en-Terre	Starověké městečko se zámekem a kostelem z 12. století
Pontivy	Napoleonské město s obrovskou pevností
Auray	Poutní místo, kostel a kaple
Vannes	Starověké opevněné město Venetů s kruhovou kaplí
Pont Croix	Město malířů, kostel se vzorem připomínajícím krajku,
Sizun	Farní dvůr, kostel, brána s třemi oblouky, muzeum umění
Daoulas	Románské opatství, kašna a starověká bylinková zahrada
Saint Thégonnec	Farní dvůr, kostel a zchovalá kalvárie se sochami ze 17. st.
Pont l'Abbé	Zámek s kruhovou věží a muzeem tradičního umění
Dol- de-Bretagne	Gotická katedrála z 13. století s dvěma věžemi
Lannion	Kostel templářů, pahorek templářů

Zdroj: vlastní zpracování autorky (rešerše uvedených literárních zdrojů)

3.1.3 Ostatní atraktivita

Mezi ostatní atraktivita jsou zde zařazeny vybrané megalitické stavby, muzea, staré části města, umělé atraktivita a tematicky zaměřená města – viz Tabulka 3.

Tabulka 3 Vybrané ostatní atraktivita

Océanopolis	Obří akvárium ve městě Brest
Guérande	Muzeum soli, město v srdci solných polí
Menhir Karloas	Menhir vysoký 10 m
Malestroit	Muzeum vody a kostel s románskými plastikami
Gavrinis	Megalitická památka, 12 menhirů a hrobka
Carnac	Centrum megalitických staveb
Locmariaquer	Megalitické stavby poblíž města Carnac
Brocéliande	Les legendárního krále Artuše
Pont Aven	Město malířů, malířská škola a staré mlýny
Douarnenez	Největší rybářský přístav s muzeem lodí pod širým nebem
Mougau Bihan	Megalitické stavby – dolmeny řazené nad sebou
Camaret sur mer	Přístav, hlavní město langust a ústřic
Landerneau	Muzeum pod širým nebem – staré domy, obydlý most
Roscoff	Lázeňské město, exotická zahrada
Morlaix	Mohutný viadukt nad centrem města
Lorient	Atrakcí města je německá ponorka s prohlídkou
Ploumanac’h	Ve skále vytesaný <i>Velký otec</i> , výlety lodí k sedmi ostrovům
Arcouest	Dům paní Curieové, která odtud pocházela
Guingamp	Bazilika a dům královny Anny
Rothéneuf	Ve skalách vytesané postavy (poblíž Saint Malo)
Branféré	Přírodní rezervace a tematický park se ZOO
Noirmoutier	Hroby keltských Bójů
Morgat	Barevné jeskyně u města Camaret
Rennes	Galerie výtvarného umění, budova parlamentu, opera
Il d’Ouessant	Maják s muzeem, ornitologická rezervace

Zdroj: vlastní zpracování autorky (rešerše uvedených literárních zdrojů)

3.1.4 Cykloturistika

V Bretani je více než 1 500 km cyklotras. Jsou velice udržované a dobře značené. Bretaň má celkem 8 hlavních cyklotras, které vedou neporušenou přírodou. Všechny trasy jsou pohodlné a vedou většinou podél řek nebo kanálů, kolem nepoužívaných železničních tras nebo podél pobřeží.

Níže jsou vybrané dvě trasy: Oranžová trasa 1 vedoucí samostatně z města Nantes do Pontivy, která po spojení se zelenou (6) a červenou (7) vede až na pobřeží do lázeňského města Roscoff. Dále je vybraná trasa po pobřeží růžové žuly.

Obr. 15 Cyklotrasy v Bretani.

Zdroj: Vélo Bretagne. *Cycling Bretagne* [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://cycling.brittanytourism.com/>

Cyklotrasa č. 1 Pontivy-Nantes: Pontivy-Rohan (25 km) trasa vede podél vodního kanálu, Rohan-Josselin (24 km), možná návštěva zámku, Josselin-Malestroit (26 km) po cestě se jede podél řeky a roubených staveb a úzkými uličkami města. Malestroit je nazýván *Perlou západu*. Dále vede trasa Malestroit-Peillac (20 km), kde jsou možné dvě zastávky, Paillac-Redon (17,5 km), borovicové lesy a nádech středozevního klimatu, Redon-Guenrouët (22 km) cesta po soutoku dvou řek vede podél jedné z nich, Guenrouët-Blain (22,5 km) na konci trasy středověký hrad Blain, Blain-Nort-sur-Erdre (27 km) trasa podél vodního kanálu, rybníka a lesa

rytířů, možné dvě pauzy. Nort sur Erdre-Nantes (38 km) trasa vede po venkovských cestách.

Cyklotrasa po pobřeží růžové žuly: Délka 30 km.

Jízdní kola jsou dostupná k zapůjčení ve městě Lannion, odkud se vyjíždí a kde je také cílová stanice.

Trasa: Město Lannion (půjčovna kol) – Parc du Radome (možnost návštěvy planetária) – dále obec Goulois (možná návštěva místní výroby palačinek) – pláž v Tourony, kde je poslední výhled na skalní útvary. Zpět stejnou cestou.

Obr. 16 Cyklotrasa na pobřeží růžové žuly

Zdroj: Vélo Bretagne. *Cycling Bretagne* [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://cycling.brittanytourism.com/>

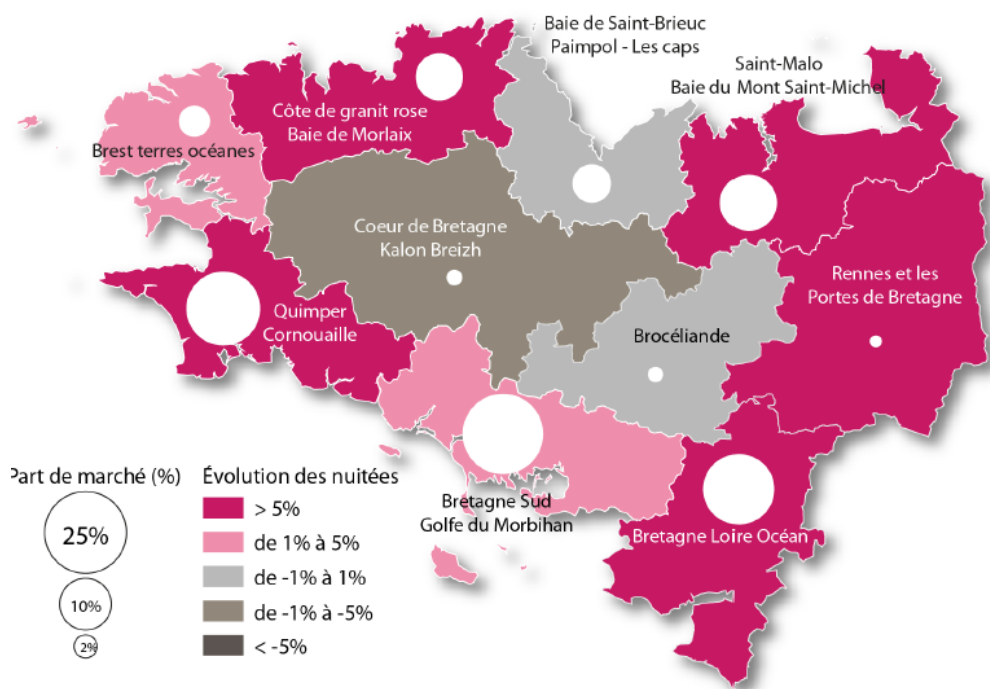
3.1.5 Ostatní činnosti pro turisty a návštěvníky

Velkou zábavou, až koníčkem pro Bretonce je sběr mořských plodů na pláži za odlivu. Vzhledem k velkým odlivům můžete zajít dost daleko od kraje pevniny a nalézt množství skořápkových mořských plodů. Bretonci je sbírají se stejnou oblibou jako Češi houby. Jejich množství sběru je však omezen. U každé větší pláže je cedule s vyobrazením každého mořského živočicha a počtem kusů jejich sběru.

3.1.6 Návštěvnost Bretaně

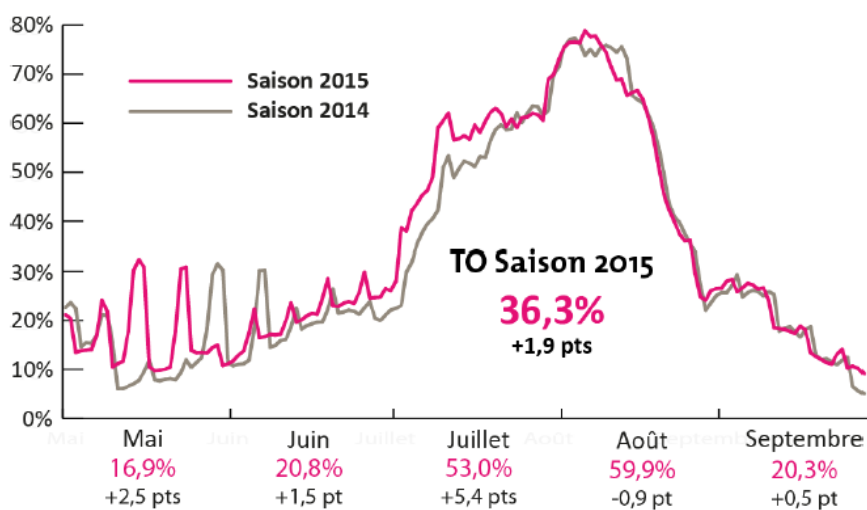
Dle dostupných informací (Bretagne tourism 2016) lze porovnat vývoj cestovního ruchu v roce 2015 s rokem 2014 a vytíženost ubytovacích kapacit.

Obr. 17 Návštěvnost Bretaně 2014/2015 (nocující návštěvníci).

Zdroj: Bretagne tourisme: Tableau de bord de l'hôtellerie de plein air - Saison 2015. *Veille info tourisme* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.veilleinfotourisme.fr/>

Obr. 18 Graf vytíženosti ubytovacích kapacit.

Zdroj: Bretagne tourisme: Enquête de fréquentation de l'hôtellerie de plein air. *Veille info tourisme* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.veilleinfotourisme.fr/>

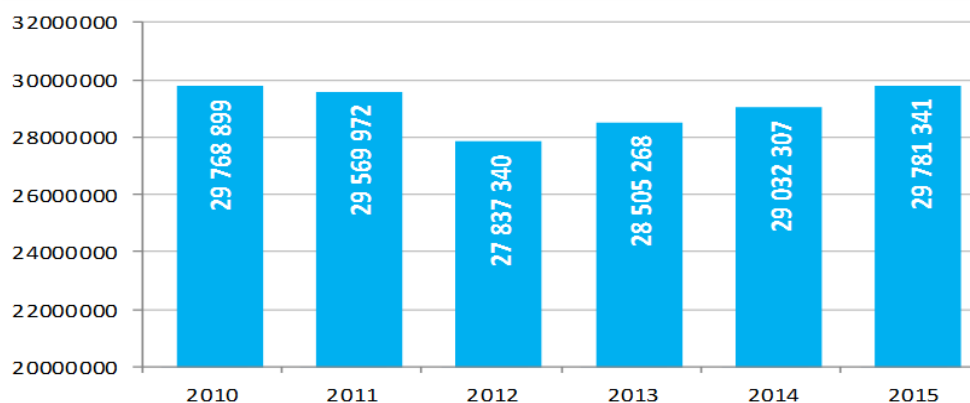
Tabulka 4 Podíl návštěvníků v kempech v roce 2015 dle země původu

Klientela	Počet nocujících	Roční vývoj	Tržní podíl
Francouzi	7 772 567	9,20%	75%
Cizinci	2 574 961	-3,10%	25%
CELKEM	10 347 527	5,90%	100%
Britové	977 801	-1,00%	38%
Nizozemci	615 614	-14,40%	24%
Němci	505 210	4,10%	20%
Belgičané	211 161	5,50%	8%
Irové	75 317	-4,50%	3%
Švýcaři	67 478	8,80%	3%
Španělé	37 426	-1,40%	1%
Italové	29 841	-6,10%	1%
Ostatní	55 113	3,40%	2%

Zdroj: Vlastní zpracování autorky. Data převzata z: *Enquête de fréquentation de l'hôtellerie de plein air / DGE / INSEE Bretagne* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.veilleinfotourisme.fr/>

Bretagne tourism (2016) uvádí vývoj návštěvnosti v kraji Finistère podle počtu nocujících návštěvníků:

Obr. 19 Graf návštěvnost kraje Finistère / nocující návštěvníci.

Zdroj: Finistère tourisme [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.veilleinfotourisme.fr/la-frequentation-touristique-en-finistere-en-hausse-de-2-6-en-2015-161343.kjsp?RH=TOU_FRA

Na grafu je patrný nárůst nocujících návštěvníků od roku 2012. V roce 2015 došlo k navýšení návštěvnosti kraje o 2,6% oproti roku 2014. Kraj Finistère se tak zařadil na 9. místo v návštěvnosti všech francouzských krajů.

3.2 Hypotéza č. 2: Místní obyvatelé podporují své tradice a keltský jazyk

3.2.1 Zachování tradic

Obr. 20 Přehled tradičních svátků a festivalů

Pardon	Kergonan, jarmark na poutních místech
Festival modrých sítí	Concarneau, srpen
Festival keltské hudby	Lorient, srpen
Yaouang	Rennes, bretonská hudba, listopad
Spi Ouest-France	plachetnicový den
Mezinárodní námořní festival	Brest, každý 4. rok
Temps Fete Festival	Douarnenez, červenec, každý 2. rok

Zdroj: vlastní zpracování autorky. Data převzata z Events (2016)

3.2.2 Bretonština

Průzkum byl zaměřen na výuku bretonštiny a publikace v tomto jazyce.

Langue Broduic (2002) uvádí, že výuka bretonštiny probíhá například na těchto vybraných školách: Buhulien (kraj Côtes d'Armor) – základní škola, Lannion (kraj Côtes d'Armor) – střední škola, Západo-bretonská univerzita Brest (kraj Finistère) – výuka bretonštiny na filozofické fakultě nebo Univerzita v Rennes (kraj Ille et Villaine) – katedra bretonštiny

V bretonštině se také vydávají knihy. Za posledních 10 let byly vydány tyto výukové nebo naučné publikace: Dernier titre paru: Parler breton au XXIe siècle (2009), Le breton une langue en questions (2007), La pratique du breton de l'Ancien Régime à nos jours (1995), L'interdiction du breton en 1902 (1996), A la recherche de la frontière (1997), Histoire de la langue bretonne (1999), Qui parle breton aujourd'hui ? (1999)

Mezi lety 1970-1992 bylo vydáno celkem 8 bibliografií, dále 2 kolektivní díla (v roce 1988 a 1993) a 8 dalších publikací v bretonštině (rok vydání 1983 až 2005)

3.3 Hypotéza č. 3: Čeští turisté mají o Bretaně zájem

Na otázku, zda mají Češi informace a zájem o Bretaně a co by rádi navštívili, lze odpovědět na základě provedeného dotazníkového šetření:

Výzkum návštěvnosti Bretaně

Chtěla bych vás požádat o vyplnění dotazníku zaměřeného na návštěvnost Bretaně (západní část Francie). Vyplněním dotazníku přispějete ke správnému vyhodnocení dat při zpracování bakalářské práce.

Prosím o vyplnění všech položek v dotazníku.

Velmi děkuji za spolupráci.

Dita Prouzová

Studentka 3. ročníku Univerzity Hradec Králové

1.) Pohlaví (zaškrtněte):

- muž žena

2.) Váš věk

3.) Vaše nejvyšší dokončené vzdělání (zaškrtněte):

- ZŠ vyučen/a SŠ VOŠ VŠ studující VŠ

4.) V jakém městě/ kraji bydlíte (doplňte):

5.) Cestujete rád/a (zaškrtněte):

- Ano
 Ne

6.) Pokud ano, preferujete spíše (zaškrtněte):

- Individuální cestování
 S cestovní kanceláří
 Cestuji se skupinou známých
 Jiné (uvedte jaké):

7.) Navštívil/a jste někdy Bretaně (zaškrtněte):

- Ano
 Ne

8.) Chtěl/a byste ji navštívit (zaškrtněte):

- Ano
 Ne
 Nevím (musel/a bych mít více informací)

9.) Co by vás nejvíce lákalo při návštěvě Bretaně (zaškrtněte):

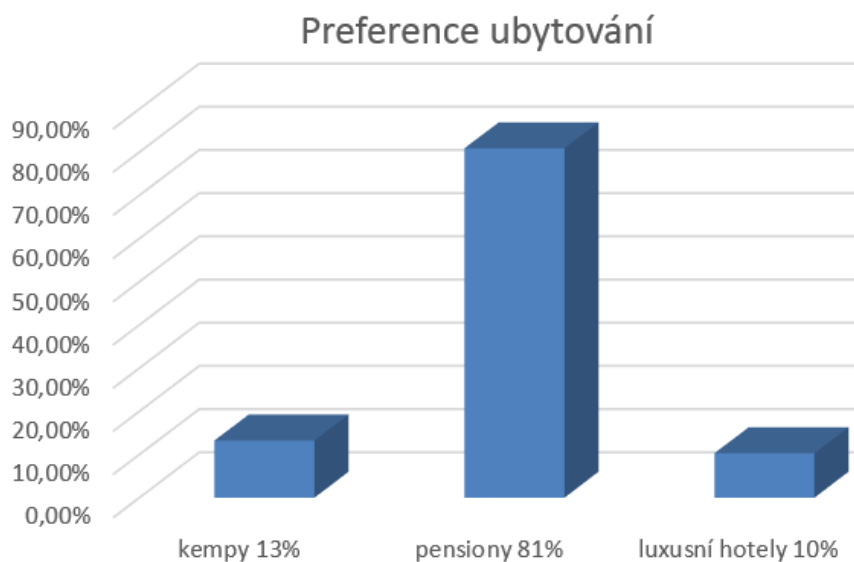
- Kulturní památky (hrady, zámky, architektura, kostely)
 Příroda a pobřeží Atlantického oceánu, přírodní parky, ostrovy
 Megalitické stavby (menhiry, dolmeny, staré pohřebiště)
 Jiné „umělé atraktivity“ (obří akvária, planetária)
 Vojenská opevnění, historická muzea (ponorka v Lorientu, muzeum lodí apod.)
 Umění (galerie, výstavy, místní keramika *fajáns* apod.)
 Historické a jiné festivaly, hudební festival keltské hudby, jarmarky

- 10.) Jaké aktivity spojené s návštěvou Bretaně by vás nejvíce lákaly (zaškrtněte):**
- Pěší turistika
 - Cykloturistika
 - Projížďka lodí (na ostrovy, případně rybaření z lodi)
 - Jiné (uvedte jaké):.....
- 11.) Jak dlouhý pobyt byste preferoval/a (zaškrtněte):**
- Prodloužený víkend
 - Týden
 - Déle
- 12.) Jaký druh ubytování upřednostňujete (zaškrtněte):**
- Kempy
 - Menší penziony
 - Luxusní hotely s doplňkovými službami (bazénem, saunou apod.)
- 13.) Jedl/a jste někdy ústřice (zaškrtněte):**
- Ano
 - Ne
- 14.) Víte něco o pěstování ústřic (zaškrtněte):**
- Ano
 - Ne
 - Spíše ne nebo jen velmi málo
- 15.) Myslíte si, že je Bretaň/Francie u nás dostatečně propagovaná?(zaškrtněte):**
- Ano (kde jste získal/a informace?:
 - Ne, je o ní dostupných spíše málo informací
 - Nevím
- 16.) Chtěl/a byste, aby Bretaň/Francie byla běžnou nabídkou cest. kanceláří?**
- Ano, neznám žádnou cestovní kancelář, která by Bretaň nabízela
 - Ne
 - Jiná odpověď
- 17.) U letní dovolené dáváte přednost spíše**
- Teplému moři a zaručenému hezkému počasí
 - Poznávacím zájezdům a na počasí mi tolik nezáleží
- 18.) Myslíte si, že je Bretaň/Francie drahou destinací? (zaškrtněte):**
- Ano
 - Ne
 - Nevím, nepřemýšlel jsem o tom
- 19.) Jak byste do Bretaně (Francie) cestoval/a (zaškrtněte):**
- Autem
 - Letecky
 - Autobusem / Autokarem
 - Jinak (specifikujte):

Děkuji za vyplnění dotazníku

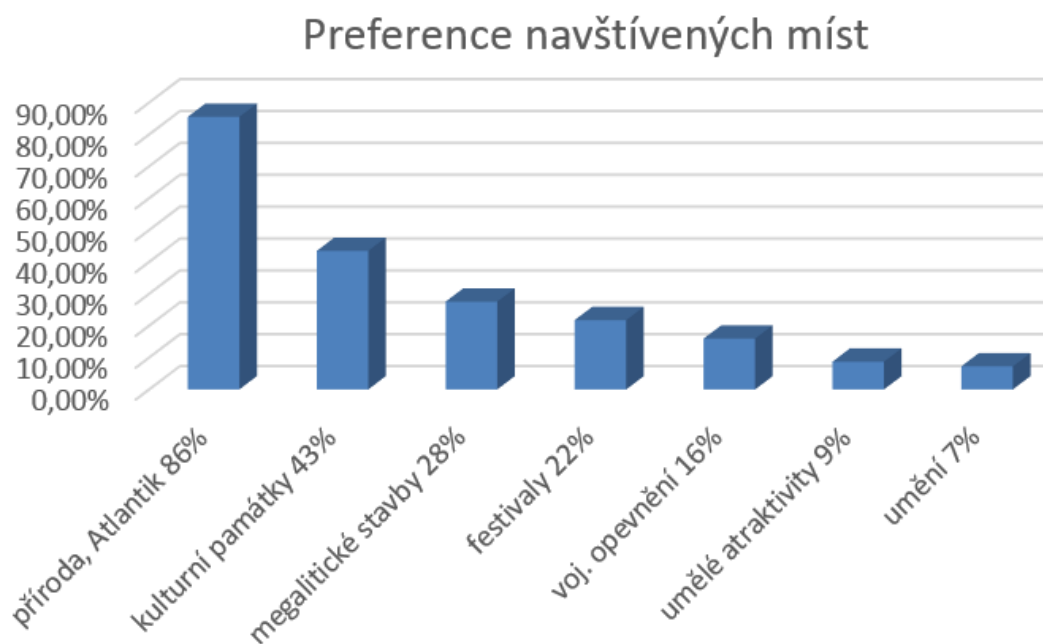
Vyhodnocení dotazníkového šetření bylo provedeno na základě 69 odevzdaných dotazníků s úplným vyplněním. Níže je vyhodnocení odpovědí u vybraných otázek. Na jejich základě bylo v závěru práce vytvořeno doporučení.

Obr. 21 Preference ubytování

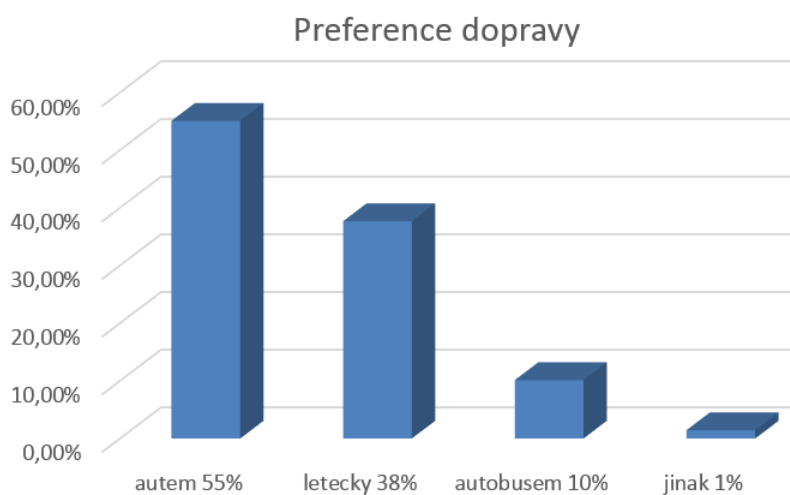
Zdroj: vlastní zpracování

Obr. 22 Preference navštívených míst

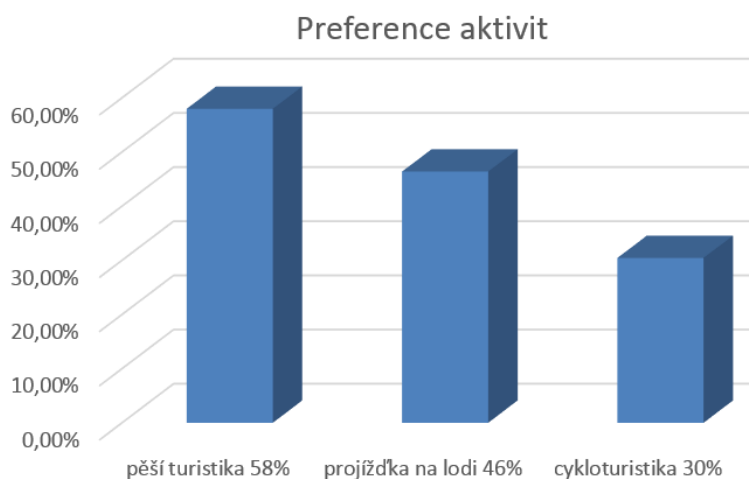

Zdroj: vlastní zpracování

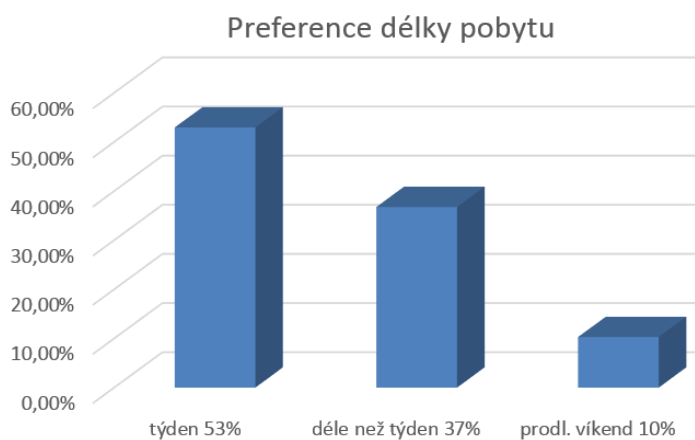
Obr. 23 Preference dopravy do Bretaně

Obr. 24 Preference aktivit

Obr. 25 Preference délky pobytu

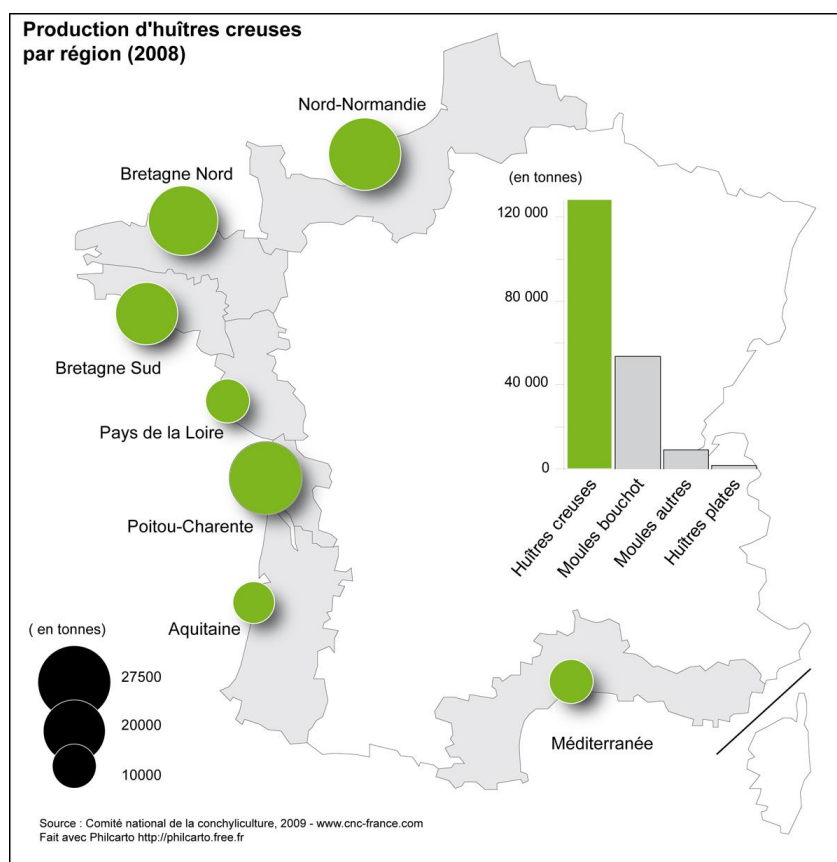

Zdroj: vlastní zpracování (všechny 3 grafy)

3.4 Hypotéza č. 4: Pěstování ústřic nemusí ohrožovat udržitelný stav přírodního prostředí

Ve Francii se pěstují dva druhy ústřic (Brittany 2010): *Huitre creuses* (ústřice velké) a *huitres plates* (ústřice ploché). Na obr. 26 jsou vidět lokality, kde se pěstuje druh ústřice velké a jaká byla výtěžnost v roce 2008. Tento druh se v Bretani pěstuje zejména v zátocě u města Cancale a dále v okolí Morbihanského zálivu.

Obr. 26 Přehled lokalit pěstování ústřic

Zdroj: Huitres. Les bassins de production: *Huitres*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.huitre.com/les-huitres/les-bassins-de-production>

3.4.1 Nepřátelé ústřic

Podle Motyčky [2001:140] jsou největším nepřítelem ústřic ropné produkty při havárii lodí, které dokáží zahubit celé populace ústřic a způsobují tak velké škody nejen pěstitelům, ale i přírodě.

Podle Brehma [1930:143] má ústřice velmi mnoho přirozených nepřátel. Nechutná pouze lidem, ale také mnoha rybám⁶. Raci čekají, až ústřice pootevře skořápku, aby si mohli pochutnat na sladkém mase. Mořské hvězdice je dokáží vysát a mnozí plži vyvrtávají svým rypákem díry do lastur a takto se jich zmocňují. Tam, kde se usadí ve velkém množství slávky, ústřice se pod nimi téměř dusí.

Pfleger uvádí [1981:24], že velkým nebezpečím pro ústřice jsou také hurikány, které mohou poničit potěr a celou populaci ústřic na několik let. Dále píše, že velké nebezpečí mohou představovat různé choroby – nákaza prvokem *Minchinia nelsoni* a nebo houbou *Dermocystidia*, které mohou na několik let poškodit celé ústřicové lavice.

Pfleger také zmiňuje způsoby lovu podle charakteru mořského dna a hloubky: Na útesech blízko hladiny, kde rostou ústřice ve velkých shlucích, se provádí ruční sběr z malých člunů. V hlubších vodách se ale provádí sběr vlečnými sítěmi, kdy při neopatrných operacích může dojít k devastaci mořského dna.

Tito mořští mlži však mají také další nepřátele, a to přírodní katastrofy, které může způsobit člověk, v podobě znečištění moře jedovatými látkami při jejich převozu po moři:

Kožík (2013:29-30) zmiňuje havárii anglické tankové lodi *Torrey Canyon* v roce 1967, kdy se na jižním anglickém pobřeží vylilo sto tisíc tun nafty, která se brzy dostala až k pobřeží Bretaně a jejímu nejkrásnějšímu ostrovu Bréhat. Byl květen a příprava na novou turistickou sezónu byla tehdy v plném proudu. Záchranáři zkoušeli naftu zapálit a také chemicky rozpouštět. Mnoho dobrovolníků ze člunů sbíralo vyděšené živočichy. Zahynulo mnoho ptáků a byly poničeny některé pěstírny ústřic. Vláda poslala tisíce vojáků s cisternami. Bretonci z pobřeží růžové žuly ničemu nevěřili a lopatkami a kbelíky začali čistit moře sami. Sbírali mazlavou hmotu do kbelíků a odnášeli ji od břehů. Takto vyčistili svých sedmatřicet pláží od mazutu. Jejich počínání bylo velice hrdinské. Mnoho turistů odříkalo rezervace v hotelích. Turismus tehdy utrpěl velké ztráty. Silnější než strach ze špatné sezóny, Bretonci spíš cítili vztek a lítost, že jim kdosi špiní jejich vlast. Skály na pobřeží páchly ještě dlouho po této katastrofě.

Pfleger (1981:29) se domnívá, že velký problém může způsobovat náhodné nebo úmyslné zavlečení cizích plžů. V takových podmínkách tyto druhy obvykle nemají přirozených nepřátel a rychle se množí. Kromě toho, mohou zde najít

⁶ Zde jsou slovem „ryby“ myšleni obecně mořští živočichové. (Pozn. autorky)

mnohem více potravy než ve své domovině. Takovým příkladem je plž *Crepidula formicata*, který byl do oblasti Anglie zavlečen koncem 19. století. Brzy začal omezovat ústřicová ložiska (lavice). Stává se tak negativním faktorem poškozování životního prostředí. Dnes se musí doslova bagrovat mořské dno, aby se odstranily kolonie těchto plžů a ústřice mohly osídlit prostor.

Z prostudované dostupné literatury a jiných zdrojů, vyplynulo:

Ústřice mají několik nepřátel, kteří je mohou poškodit nebo mohou narušit jejich přirozený výskyt. Patří mezi ně:

- Predátoři – mořští živočichové. Mezi ně patří raci, mořské hvězdice a také mnozí plži, kteří jim navrtávají skořápku a pojidají je
- Choroby – napadení prvoky a houbami
- Zavlečení cizích měkkýšů, kteří jim zabírají místo na mořském dně a nemohou se rozšiřovat
- Přirozené přírodní katastrofy – hurikány
- Přírodní katastrofy způsobené člověkem a tím znečištění vody. Jedná se například o havárie tankových lodí převážející naftu nebo jiné jedovaté látky
- Lov člověkem - hrubé techniky prováděné z člunů sítěmi a s dredží, kdy může dojít k devastaci mořského dna.

Přirození nepřátelé v podobě mořských predátorů (raci, krabi, mořské hvězdice nebo plži) napadají zejména přirozeně žijící ústřice. Pěstírny jsou jejich majiteli více chráněné a kontrolované. Epidemiologické choroby způsobené prvoky a houbami nemůže člověk vyloučit. Přírodní katastrofy jako jsou hurikány také ne.

Ohrožení ústřic způsobená člověkem, jako jsou havárie lodí s jedovatými látkami anebo zavlečení cizích druhů plžů, může člověk regulovat nebo eliminovat. Stejně tak i způsob lovu lze provádět šetrným způsobem

Zachování a rozšiřování současných umělých pěstíren je relativně šetrný vůči těmto skořápkovým živočichům. Pěstování v sádkách navíc umožňuje urychlení růstu ústřic na jejich konzumní velikost a zkrácení doby ze čtyř až na dva roky díky pravidelné kontrole a používání speciálních živin.

Primární výzkum byl proveden formou rozhovoru s majitelem pěstírny ústřic na poloostrově Penerf, s panem Michélem Dufréchem. Autorka si předem připravila otázky tak, aby odpovídaly na zkoumanou problematiku umělého chovu ústřic a také na podmínky lovu a sběru volně žijících ústřic, ze kterých pak vyvodila závěry.

Otázky v rozhovoru byly vybrány na základě nejasností ze sekundárního výzkumu provedeného formou rešerše vybraných dostupných literárních zdrojů.

Z důvodu nejasnosti a také potřeby potvrzení údajů byly zvoleny otázky na téma nebezpečí při pěstování ústřic - jaká jsou v současné době reálná nebo pravděpodobná a zda se s nimi pan Dufréche setkal (např. paraziti, přírodní katastrofy apod.) a jak se proti nim lze bránit. Dále bylo zjišťováno, jaké předpoklady musí mít každý pěstitel ústřic a jaké znalosti a zda je potřeba složit nějakou zkoušku.

Pro zprostředkování rozhovoru požádala autorka rodilého Francouze a jeho manželku dlouhodobě žijící ve Francii. Rozhovor byl zaznamenán a následně přeložen do češtiny.

3.4.2 Rozhovor / pěstování ústřic

Michel Dufreche, 69 let / poloostrov Penerf, Bretaň (originál rozhovoru ve francouzštině viz Příloha 2).

Micheli,

Jsem ráda, že jsem navštívila poloostrov Penerf. Bylo také zajímavé vidět vaši pěstírnu ústřic. Protože jste jediný pěstitel ústřic, kterého znám, chtěla bych vás požádat o rozhovor na téma pěstování ústřic:

Jak dlouho už pěstujete ústřice? Je to u vás rodinná tradice? Kdo začal jako první a kdy?

Jako první začala ústřice pěstovat moje babička Adélaïde Dufrêche v roce 1870 se svými dvěma syny – mým otcem a strýcem. Jednalo se o *huitres plates*, neboli ústřice ploché. V té době se tento druh ústřic pěstoval volně, na písčném dně. Výsledky však nebyly valné a především podléhaly neustálému přílivu a odlivu a také měnícím se povětrnostním vlivům.

Já jsem převzal živnost po svém otci a provozoval jsem ji 48 let. Vloni, když jsem se chystal na odchod do důchodu, předal jsem živnost svému synovi Patrikovi, který však bohužel před několika měsíci zemřel. V živnosti tak už zřejmě nikdo pokračovat nebude.

Kolik máte sádek a jaká je vaše roční výtěžnost? Je větší, než byla na počátku?

Moje koncese obsahuje 10 parků a podle zákona je produkce omezena na 6000 pytlů na hektar. Přibližně 10 kg na pytel. Ročně vypěstuji přibližně 100 tun ústřic plochých, zatímco moje babička vypěstovala jen 4 tuny.

Jak dlouho ústřice rostou předtím, než se mohou dodat spotřebitelům?

Ústřice jsou klasifikovány čísly od 0 do 4, a to podle jejich velikosti. Ústřice velikosti 0 je malá a velikost 4 je velká. V průměru potřebuje ústřice 3 roky k tomu, aby mohla být označena číslem 3 a dodána na trh ke spotřebiteli.

Jsou teď nějaké jiné, modernější metody pěstování ústřic, než jaké používali vaši předkové?

Jak jsem zmínil na začátku, moje babička pěstovala ústřice jen volně na písčitém dně. Dnes se ústřice pěstují v pletených pytlích vyrobených z pevného plastu, které jsou uloženy na kovovém podloží. Pytle se obracejí ručně, přibližně jednou za tři měsíce, aby se ústřice, které jsou na povrchu a při odlivu na volném vzduchu, dostaly pod vodu a byly chráněny před světlem. Na přiložené fotografii můžete vidět kovové podloží.

Jak často se ústřice sbírají? Existuje sezóna sklizně? Jaké jsou metody sběru?

Ústřice se sbírají každý den, strojově se properou a dále se pak ručně přetřídí podle jejich kvality a velikosti – viz přiložené foto. Ústřice se sbírají v měsících, které ve francouzštině končí na „r“, to znamená *Janvier*/leden, *Février*/unor, *Mars*/březen, *Septembre*/září, *Octobre*/říjen, *Novembre*/listopad a *Décembre*/prosinec. Duben, květen a červen jsou měsíce, kdy se ústřice rozmnožují.

Ústřice se ukládají ručně do přepravek, do tak zvaných „kosů“, které se ponoří do nádrží a tam čekají na odvoz ke spotřebitelům.

Jaké musí mít člověk předpoklady, aby mohl provozovat tuto živnost? Je potřeba nějaké zvláštní vzdělání?

Každý pěstitel musí vystudovat zemědělskou školu se specializací na pěstování ústřic a získat diplom. Dále musí získat povolení od francouzského státu, který je majitelem pobřeží a podepsat koncesní smlouvu na provozování pěstírny (ústřicového parku). Podle objemu současné produkce můžeme soudit, že jsou ústřice na trhu čím dál více žádané a jejich spotřeba stále větší. Mohu říci, že sotva stačíme uspokojit poptávku.

Myslíte si, že umělý chov ústřic je udržitelný? Co nebo koho považujete za největší nebezpečí? Mohou se do pěstírny dostat nějakí škůdci nebo paraziti, kteří by mohli poničit vaši farmu ústřic?

Existuje mnoho přírodních jevů, které mají vliv na pěstování ústřic. Jedním z nich je parazit, který se množí v mořských řasách během určitých ročních období, především při velkých vedrech. Pokud je ústřice napadená, je nepoživatelná. Institut IFREMER (*Institut Français de Recherche pour la protection de la Mer*)⁷ denně kontroluje kvalitu vody a stav ústřic a informuje pěstitele ústřic o výsledcích laboratorních rozborů.

Co se týče přírodních katastrof: Jaké by vás mohly nejvíce ohrozit?

Nebezpečné jsou za bouře potopené lodě, především lodě přepravující naftu. Když se dostane obsah nádrže do moře, znehodnotí ústřice po celém pobřeží.

Dalším nebezpečím jsou obrovské vichřice, které dokáží roztrhat pytle s ústřicemi a poničit kovová lože na širém moři a pak vyvrhnout ústřice na pobřežní skály.

Setkal jste se někdy s pytláky? Stává se, že by někdo „sklízal, co nezasel“?

Ano, pytláci existují, objevují se především kolem vánočních a novoročních svátků, kdy je poptávka po ústřicích nejvyšší. (Už ale nejsou naživu! Žertuji!). Kradou především konkurenti, kteří nemají dostatek ústřic na pokrytí poptávky svých zákazníků a chtějí si je udržet. Patří mezi ně také majitelé restaurací, kteří je potřebují dodat svým zákazníkům na novoroční stůl.

Četníci střeží a chrání parky v místech, kde hrozí nebezpečí krádeže. Jezdí na lodích anebo na koních (na koních spíše v Normandii).

⁷ Francouzský výzkumný institut pro ochranu moře (pozn. autorky)

Existuje rivalita mezi pěstiteli ústřic? Nebo si spíše radíte a vypomáháte?

Podle mě mezi pěstiteli neexistuje výměna zkušenosti, což je škoda a jsem rád, když mohu nějakému pěstiteli ústřic poradit, když je potřeba.

Jak často vaše rodina konzumuje ústřice? Stejně často jako například vepřové nebo kuřecí maso nebo je to spíše jen delikatesa?

Já jím ústřice jen zřídka, pouze když chci udělat radost přátelům nebo hostům, kteří vyžadují mnou vypěstované ústřice, především jistý Gérard⁸. Jejich otevírání je velmi namáhavá práce a to mě odrazuje od jejich spotřeby každý den. Ústřice jsou velmi křehký měkkýš a jeho delikátní chuť se musí oceňovat příležitostně a v malém množství a ne každý den.

A co přirozeně žijící ústřice? Jak se sbírají? Musíte mít povolení ke sběru?

Pouze pěstitelé ústřic mají právo sbírat divoké ústřice většího kalibru, které se rozmnožují volně v řece nebo v oceánu z tak zvaných *naissains*⁹. Jedná se o mladé ústřice velikosti asi 1 cm v období jejich reprodukce. Velké množství takových malých ústřic se uchytlí na skalních útesech k radosti jejich sběratelů. Takovéto ústřice se nesmějí prodávat.

Co si myslíte o lovu ústřic z velkých rybářských lodí na volném moři? Je to šetrná metoda sběru? Jaký je váš názor?

Takový způsob lovení divokých ústřic na volném moři neexistuje. Rybářské lodě mohou lovit lastury jako například *palourdes* nebo svatojakubské mušle a to pouze v přísně vymezených oblastech a v určitém období. Lastury musí mít správnou velikost. Ústřice se pěstují pouze v parcích. Lovení volně žijící ústřice ploché je zakázáno.

Je ruční sběr ústřic vždy šetrný? Nemůže dojít při jejich sběru k poškození ústřic nebo skalnatého dna, na kterých ústřice vyrůstají?

To je pravda, ruční sběr ústřic je jemná záležitost, protože malé divoké ústřice vrůstají do skalisek. Jejich skořápka je velice křehká a tím pádem se velice obtížně odděluje od skal, aniž by se poškodila. V žádném případě na skalách nevznikají žádné škody.

⁸ Gerard Joly, který pomáhal zprostředkovat rozhovor (pozn. autorky)

⁹ (od slova *naître* = narodit se – pozn. autorky)

Vím, že existeje omezení ručního sběru na pobřeží. Kolik kusů může člověk denně odnést? Které plody se mohou sbírat? Nemůže se stát, že to lidé překračují? Kontroluje to někdo?

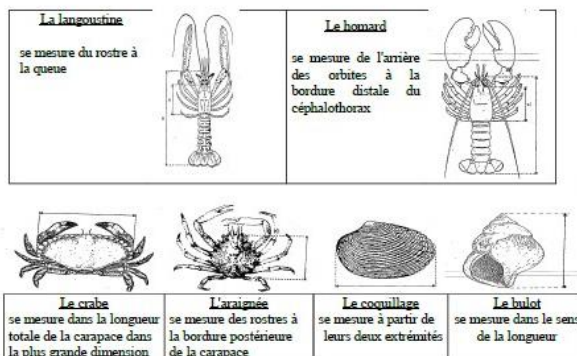
Letní hosté a důchodci, kteří sbírají mořské plody pro své potěšení (kraby, étrilles), jsou povinni respektovat velikost sbíraného plodu a nepřekročit povolené množství. V žádném případě s nimi nemohou obchodovat - viz tabulka.

Délégation à la Mer et au Littoral du Morbihan

LA PÊCHE MARITIME DE LOISIR DANS LE MORBIHAN

La pêche à pied de loisir

La pêche à pied des coquillages est permise toute l'année du lever au coucher du soleil. Cependant, elle peut être provisoirement fermée en raison de la dégradation naturelle ou non du milieu (phycotoxines, contamination micro-biologique par exemple) rendant les coquillages impropres à la consommation. Cette pêche est normalement pratiquée à la main, les instruments autorisés pour la pêche des coquillages ensablés sont fixés par l'arrêté régional du 21/10/2013 modifié par arrêté 2014-9311 du 16/06/2014. Il est interdit d'utiliser masque, tuba et combinaison de plongée. Le ramassage des coquillages est **interdit à moins de 15 m des zones conchylicoles**. Les parcs sont des espaces du D.P.M. découvrants ou non, concédés par l'Etat aux ostréiculteurs en contrepartie d'une redevance annuelle. Ces professionnels sont autorisés à y semer et cultiver des coquillages (huîtres, coques, palourdes...) en surface ou sous le sable.

Crustacés		Tailles réglementaires	Réglementation particulière
Anatife (pouce-pieds)	Pollicipes cornucopiae	-	3kg par jour et par personne - Interdit Juillet et Août de chaque année - Périodes autorisées selon calendrier professionnel
Araignée de mer	Mais squinado	12 cm	6 par jour et par personne en plongée
Bouquet	Palaemon serratus	5 cm	Crevettes autres que bouquet : 3cm
Etrille	Polydora heslowi	6,5 cm	
Homard *	Homarus gammarus	8,7 cm	Longueur céphalo-thoracique
Langouste rouge *	Palinurus spp.	11 cm	Longueur céphalo-thoracique
Langoustine	Nephrops norvegicus	9 cm	Longueur totale
Oursin	Paracentrotus lividus	5,5 cm piquants exclus	Golfe du Morbihan : à la main ou au couteau, équipement respiratoire (autonome ou non) interdit - 3 douzaines par jour et par personne maximum
Tourteau	Cancer pagurus	13 cm	
Coquillages		Tailles réglementaires	Réglementation particulière
Bulot (buccin)	Buccinum undatum	4,5 cm	100 individus par jour et par personne
Coque	Cerastoderma edule	3 cm	300 individus par jour et par personne
Coquille St-Jacques	Pecten maximus	11 cm	Interdit du 15 mai au 30 septembre - 30 individus par jour et par personne - périodes autorisées selon calendrier professionnel
Couteau	Euis spp. Pharus legumen Solen spp.	10 cm	5 douzaines par jour et par personne
Huître creuse	Crassostrea gigas	5 cm	5 douzaines par jour et par personne
Huître plate	Ostrea edulis	6 cm	
Moule	Mytilus spp.	4 cm	300 individus par jour et par personne
Ormeau	Haliois spp.	9 cm	Interdit du 15 juin au 31 août - 20 ormeaux par jour et par personne - Pêche sous-marine interdite toute l'année
Palourde européenne	Ruditapes decussatus	4 cm	Golfe du Morbihan (interdit dans les zones de protection de zostères) : 100 individus par jour et par personne Reste du Morbihan : 150 individus par jour et par personne
Palourde japonaise	Ruditapes philippinarum		
Palourde rose	Venerupis rhomboides		
Poulpe	Octopus vulgaris	750 g	
Praire	Venus verrucosa, mercenaria mercenaria	4,3 cm	100 individus par jour et par personne
Clam	Donax spp.	2,5 cm	500 individus par jour et par personne
Telline	Tellina spp.	4 cm	100 individus par jour et par personne
Vanneau-pétoncle	Chlamys spp.	4 cm	100 individus par jour et par personne
Vernis	Callista spp.	6 cm	100 individus par jour et par personne

NB : Se référer à l'arrêté régional du 21/10/2013 modifié pour les engins autorisés

Juin 2014

4 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Na základě zpracované teoretické a praktické části lze shrnout výsledky takto:

Bretaň má velký potenciál cestovního ruchu. Země nabízí mnoho kulturních památek, disponují velice dobře fungujícími webovými stránkami, na kterých se návštěvníci mohou dozvědět o veškerých akcích pořádaných v průběhu roku, mohou si prohlédnout fotografie z různých pořádaných akcí a také fotografie kulturního dědictví dané lokality.

Podle bodu 3.1.6 *Návštěvnost Bretaně* je vidět největší rozvoj návštěvnosti v okrajových částech Bretaně, v okrese Saint Malo, na Pobřeží růžové žuly, dále v okrese Kemper, Rennes a Loire Océan. Nejmenší rozvoj cestovního ruchu v porovnání s loňským rokem byl v centrální části Bretaně, v okrese Brocéliande (kraj krále Artuše) a také v zálivu Saint Brieu c. Cestovní ruch tvořil v roce 2015 největší podíl na trhu, a to kolem 25%, v okresech Kemper, Loire Océan a v Morbihanském zálivu. Bretaň disponuje dostatečným počtem ubytovacích kapacit, které nejsou zcela využity. Největší zaplněnost je v hlavní sezóně, v srpnu.

Na základě provedeného zkoumání udržitelnosti a zachování bretonštiny, starého keltského jazyka, bylo zjištěno, že přestože po druhé světové válce počet lidí mluvících bretonštinou značně poklesl, v současné době dochází opět k jeho rozkvětu, je vyučován na vybraných školách jak základních, tak i středních a následně i na vybraných univerzitách. Že bretonština není již vymírajícím jazykem, svědčí také aktivní internetové stránky Breiz a vedení internetových blogů, dále každoroční vydávání knih v bretonštině, které je nepochybně podporované univerzitami v Rennes a Brestu.

Bretonci mají také snahu udržovat své staré tradice a svátky. Mezi nejstarší patří svátek *Pardon*, který je původně náboženským svátkem, provozovaným několik století, který v současné době nabral podoby jarmarku, ale velice hojně navštěvovaný a oblíbený. Dále mezi staré svátky patří také *Svátek modrých sítí* spojený s průvodem lidí v přestrojení, který je také velmi navštěvovaný. Bretonci mají v průběhu roku mnoho různých svátků a festivalů a stále jich přibývá. Jedná se o hudební festivaly, přičemž nejstarším je *Festival keltské hudby*, na který se sjíždějí lidé ze všech koutů země, a to nejen těch, kteří mají keltské kořeny.

Hudebních festivalů je velmi mnoho během roku a to i v zimním období, aby nebyla přetěžována letní sezóna. Velmi oblíbené jsou také festivaly spojené s přehlídkou lodí, kterých se zúčastňuje několik milionů návštěvníků.

Zkoumán byl také zájem českých potenciálních turistů, ze kterého vyplynulo, že Češi mají zájem Bretaň navštívit, ale podle průzkumů vyplynulo, že o této části Francie mají návštěvníci poměrně málo informací, Češi mají největší zájem o přírodní atraktivity a pobřeží Atlantského oceánu, dále o kulturní památky a festivaly. Nejmenší zájem byl zaznamenán o umění a vojenská muzea. Z průzkumů také vyplynulo, že Češi všeobecně, nehledě na pohlaví nebo věk, dávají přednost ubytování v penzionech, ačkoli podle zjištění ze sekundárního výzkumu a dostupných statistik, v Bretani jsou turisty velice oblíbené a vyhledávané kempy, které poskytují značný komfort v podobě mobilních domů nebo chatek. Navíc jsou často situované v bezprostřední blízkosti moře.

Dále podle průzkumu dotazníkovým šetřením vyplynuly preferované aktivity případných návštěvníků, kdy většina dávala přednost pěší turistice, dále projížďce na lodi na některé z ostrovů a také zájem o cykloturistiku. Na základě této skutečnosti byla učiněna doporučení českým návštěvníkům Bretaně a cestovním kancelářím pořádajícím poznávací cesty do Bretaně. Mezi preferovaným způsobem dopravy do Bretaně převládal automobil, dále letadlo a až na posledním místě autobus. Na základě toho byla učiněna další doporučení v následující kapitole.

Pěstování ústřic je monitorovaný proces francouzskou vládou. Množství ústřic je pro každého pěstitele dané udělenou koncesí. Hrozby v podobě přírodních katastrof, jako je vichřice nebo havárie ropného tankeru, nelze zcela vyloučit.

5 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Hlavním cílem práce bylo zhodnocení potenciálu rozvoje cestovního ruchu v Bretani. Dalším cílem práce bylo zhodnotit nebo vyvrátit stanovené hypotézy:

5.1.1 Hypotéza č. 1: Bretaň má potenciál rozvoje cestovního ruchu

Tato hypotéza byla potvrzena.

Na základě zpracování teoretické části bylo provedeno shrnutí přírodních, kulturních a ostatních atraktivit, festivalů a možné provozování cykloturistiky. Bretaň oplývá množstvím kulturních památek, má mnoho klášterů, hradů, zámků, tvrzí, muzeí a galerií a také megalitická centra. Navštívit lze i některý z mnoha festivalů, ať už tradičních nebo nově vzniklých.

Vzhledem ke své geografické poloze má Bretaň velký potenciál k návštěvě přírodních památek, zejména pobřeží Atlantického oceánu, které má bezpočet rozeklaných útesů i příjemných pláží a velké množství ostrovů, které lze navštívit pravidelnými lodními linkami.

Bretaň má také několik lázeňských měst na léčení mořskou vodou a dostatek ubytovacích kapacit ať už v podobě hotelů, apartmánů nebo kempů. V hlavní letní sezóně je hojně využíváno zejména kempů, které nabízejí mobilní domy, anebo ubytování v chatkách.

5.1.2 Hypotéza č. 2: Místní obyvatelé podporují tradice a keltský jazyk

Tato hypotéza byla potvrzena.

Na základě šetření v praktické části práce vyplynulo, že Bretonci mají zájem o svůj keltský jazyk, vyučují ho jako volitelný jazyk jak na vybraných základních školách, tak na středních školách. V hlavním městě Bretaně Rennes je katedra bretonštiny, na které se tento jazyk vyučuje. Bretonština se vyučuje i na jiných vysokých školách, například v Brestu.

Bretonci si udržují své tradice a festivaly. Mezi nejstarší patří *Pardon* nebo *Festival modrých sítí*, které provozují již více než sto let. Další udržovanou tradicí je hudební festival keltské hudby nebo například výroba keramiky fajáns.

5.1.3 Hypotéza č. 3: Čeští turisté mají o Bretaně zájem

Tato hypotéza byla potvrzena.

Na základě dotazníkového šetření mezi českými potenciálními turisty vyplynulo, že lidé preferují zejména přírodní atraktivity a památky, dále kulturní památky a poté jiné atraktivity jako jsou megalitické stavby, vojenská opevnění, festivaly a umění (výstavy, galerie, keramika). Výsledky jsou uvedeny v praktické části. Dále podle průzkumu vyplynulo, že lidé dávají přednost vlastní dopravě autem nebo dopravě letecky. V neposlední řadě z průzkumu vyplynulo, že lidé spíše preferují ubytování v penzionech, nežli v kempech nebo luxusních hotelech. Mezi preferovanou délkou pobytu jednoznačně dominoval týden, někteří respondenti by pobýli déle než týden a někteří preferovali prodloužený víkend.

Z toho plynou určitá doporučení:

Pro cestovní kanceláře: vytvořit více variací poznávacích zájezdů, tematicky zaměřených. U pobytů delších než jeden týden (9-12 dní) směřovat pobyt v některém přímořském penzionu nebo menším hotelu s možností pobytu nebo návštěvy v místních lázních, tento zájezd spíše orientovaný na poznávání přírodních krás a pobřeží Atlantického oceánu, jednotlivých mysů (Cap Fréhel, Cap Pointe du Raz), s možností zapůjčení jízdních kol a využití některých dostupných značených cyklostezek. Dále pak nabídka fakultativních výletů na některé kulturní památky (hrady, tvrze, kostely) a také do výroby místní keramiky (v Kemperu).

Jiný typ zájezdu by byl spíše orientovaný na vojenskou techniku, opevnění, historická muzea s možnou fakultativní návštěvou například ponorky ve městě Lorient, megalitického centra v Carnacu nebo návštěvou některého muzea lodí s možným přímým naplánováním termínu zájezdu v době konání některého z festivalů přehlídky lodí pořádaných v letním období.

Další doporučení je nabídnout návštěvníkům pouze ubytování (v penzionech, kempech nebo luxusnějších hotelích), které jsou od sebe vzdálené do 50 km, přičemž doprava do Bretaně by byla ze strany turistů individuální, vlastní. Doporučena může být návštěvníkům možnost fakultativních výletů, které by byly pořádány téměř každý den (podle zájmu), buď individuální prohlídkou, nebo v doprovodu průvodce. Jednalo by se o výlety i na vzdálenější místa.

Pro jednotlivce: Do Bretaně lze individuálně cestovat autem nebo letadlem. V červenci, kdy není hlavní sezóna lze přijet i bez předem zarezervovaného ubytování. V kempech je volných míst dostatek. V měsíci srpnu však je v Bretani hlavní sezóna a kempy bývají obsazené, takže doporučením je předem si vždy zarezervovat ubytování ať už v kempu v některé z pohodlných chatek nebo mobilním domě nebo v některém soukromém apartmánu nebo hotelu.

Do Bretaně lze cestovat také s některou českou cestovní kancelář. Jedná se zejména o nabídky poznávacích zájezdů, někdy spojených s návštěvou Normandie. Některé okruhy jsou zaměřené pouze na Bretaň. Lze si vybrat také zájezd na kole.

Cestovní kanceláře nabízející zájezdy do Bretaně:

- CK Mundo: <http://www.mundo.cz/>
- FIRO Tour: <http://www.firotour.cz/zajezdy/francie/bretan/>
- CK Poznání: <http://www.poznani.cz/francie/bretan/poznavaci-zajezdy/ubytovani-hotel/>
- CA Invia: <http://www.invia.cz/francie/bretan/>
- Internetová cestovní agentura KamVen.cz, která nabízí produkt *Bretaň na kole*: <http://www.kamven.cz/leto/4504-bretan-na-kole.html>

5.1.4 Hypotéza č. 4: Pěstování ústřic nemusí ohrožovat udržitelný stav přírodního prostředí

Tato hypotéza byla potvrzena.

Bylo zjištěno, že pěstování ústřic je neustále monitorované francouzskou vládou (ministerstvem životního prostředí). Množství ústřic, které může každý pěstitel každoročně vypěstovat, je dané na základě udělené koncese. Volný lov z lodí je zakázaný. Nepřátelé v podobě škůdců jsou pod kontrolou, ministerstvo životního prostředí Bretaně vydává pravidelně výsledky o provedených rozborech vody z jednotlivých částí pobřeží. Historie také ukázala, že přestože se vyskytují hrozby v podobě vyšší moci (vichřice nebo za bouře potopené lodě převážející naftu nebo jinou nebezpečnou kapalinu), které nelze zcela vyloučit, pěstírny ústřic se po takovýchto katastrofách již několikrát dokázaly během určité doby opět vrátit do původní podoby v závislosti na závažnosti a rozsahu katastrofy.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

6.1 Literární zdroje

- [1] BREHM, Alfred a Victor FRANZ (ed.). *Brehmův Život zvířat*. V Praze: Nakladatelství Josef Hokr, 1930, xxxviii, 533 s.
- [2] BUTTRY, Ivana. *Putování Francií*. Vyd. 1. Praha: Svatošovo nakladatelství, 2005, 197 s. ISBN 80-86819-03-5.
- [3] FILIP, Jan. *Keltská civilizace a její dědictví*. 4. rozš. vyd. Praha: Academia, 1995. Stříbrná řada. ISBN 80-200-0526-9.
- [4] KOŽÍK, František. *Bretaň: dcera oceánu*. Vyd. v Mottu 1. Praha: Motto, 2013, 245 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-7246-727-3.
- [5] MOTYČKA, Vladimír a Zdeněk ROLLER. *Bezobratlí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2001, 171 s. Svět zvířat (Albatros). ISBN 80-00-00884-x.
- [6] PFLEGER, Václav a Jiří PRADÁČ. *Krása lastur*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981, 127 s., obr. příl. Živou přírodou.
- [7] RENAN, E. Keltská duše. *Plav – měsíčník pro světovou literaturu*. R. 8., č. 2012/1, 2012, s. 8.
- [8] RENOUARD, Michel. *Brittany*. První vydání. Rennes: Éditions Ouest-France, 2007. ISBN 978-2-7373-4197-7.
- [9] ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geografie cestovního ruchu Evropy a světa: úvod do geografie, geografie světového hospodářství, geografie cestovního ruchu Evropy a světa, komparativní geografie a ekonomika: zdroje a možnosti destinací Evropy a dalších světadílů s důrazem na působení genia loci a zážitkovou turistiku*. 5. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN 978-80-7435-007-8.
- [10] ŠÍPEK, Jiří a Jiří ŠTÝRSKÝ. *Kapitoly z geopsychologie: (psychologicko-sociologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace)*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-813-0.
- [11] WILLIAMS, Nicola. *Francie*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2010, 1028 s. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 978-80-256-0268-3.
- [12] ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

6.2 Internetové zdroje

- [13] Bretagne tourisme: Tableau de bord de l'hôtellerie de plein air - Saison 2015. *Veille info tourisme* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.veilleinfotourisme.fr/>
- [14] Brittany. *Brittany holiday guide: Food in Brittany* [online]. 2010 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <http://brittanyholidayguide.com/brittanyfood.html>
- [15] Zdroj: Events. *Brittany tourism* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.brittanytourism.com/to-see-to-do/events/brittany-s-main-events> staženo 23.3.2016
- [16] Langue Bretonne. *Fanch Broudic* [online]. 2002 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.langue-bretonne.com/pratique/persoBroudic.html>
- [17] RENAN, E. Keltská duše. *Plav – měsíčník pro světovou literaturu*. R. 8., č. 2012/1, 2012, s. 8. [cit. 2016-02-02]. Dostupné na: <http://www.svetovka.cz/archiv/2012/01-2012-esej.htm>
- [18] VAVŘÍN, Vlastimil. Cestopis: Jak se žije ústřicím. *Naše rodina* [online]. Vydává JUDr. František Talián - "FORTUNA", Ostrovní 30, 110 00 Praha 1, 2006, 38(1) [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.nase-rodina.cz/article.php?clanek=216#>
- [19] Vignerons Artisans: Les Vins Breton. *Vignerons-artisans-de-bretagne* [online]. 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.vignerons-artisans-de-bretagne.bzh/les-vins.php>

6.3 Ostatní zdroje

- [20] DUFRECHE, Michel a Gerard Joly: Pěstování ústřic v Bretani – rozhovor [telefonní hovor] (francouzsky)

Příloha č. 1 Fotodokumentace

Genius loci: Poloostrov Quiberon, Divoké pobřeží (Cote sauvage) na západním břehu poloostrova (obě fotografie)

Zdroj: Foto autorka (2015)

Genius loci architektonického díla – interiér katedrály v Pleybenu. Barevné vitráže dodávají interiéru kostela zvláštní atmosféru. Pleyben zažádal o zápis na seznam světového dědictví. Jedná se o komplex farního dvora s vítězným obloukem, katedrálou a kaplí:

Zdroj: *Ville de Pleyben* [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.annuaire-mairie.fr/ville-pleyben.html>

Genius loci architektonického díla – rotunda v Lanleffu. Noční barevné nasvícení dává této památce na její působivost. Vlevo pohled na severní stranu interiéru.

Zdroj: Lanleff. *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Lanleff#/media/File:Temple_lanleff.jpg

Genius loci: V kraji Finistère končí Sizunský poloostrov skálou s názvem *Pointe du Raz* (v překladu *hrot divokého proudu*). Je to nejdrsnější a nejzápadnější část Bretaně. Francouzský básník Michelet ho nazval „svatyní keltského světa“. Je zde socha spasitelky trosečníků. Na tomto mysu prý ztroskotalo více námořníků a lidí, než jich má celá Francie. Podle legendy se nedaleko odtud potopilo město Is. Vzadu vlevo maják Ar-Men

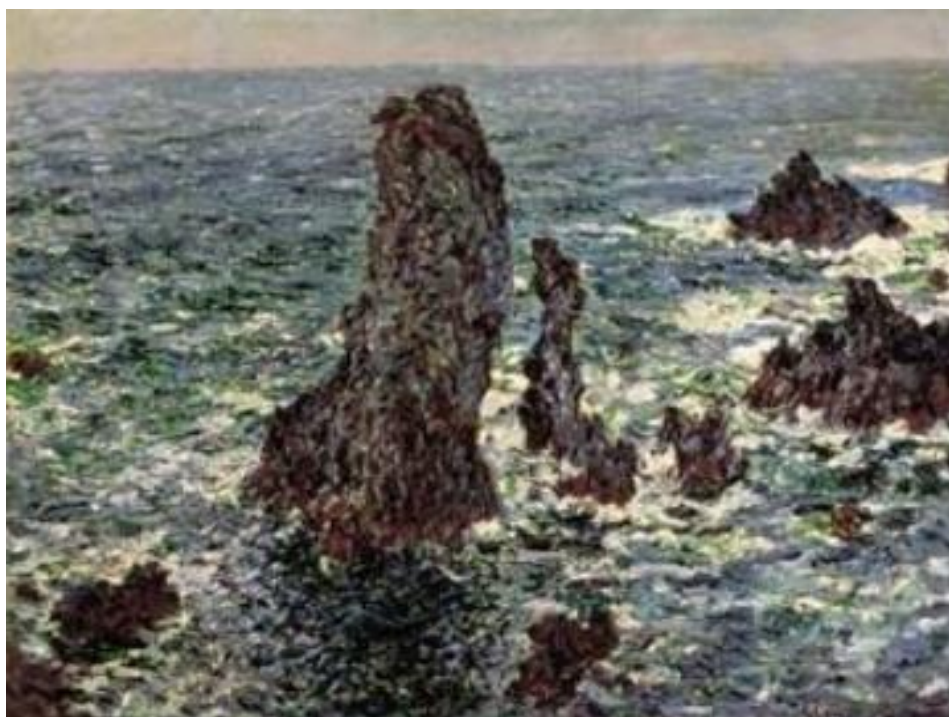
Zdroj: foto autorka (2015)

Genius loci: „Lod' v přístavu Roscoff“. Obraz od českého malíře Jaroslava Čermáka, který pobýval v Bretani v letech 1868-1878, složil zde kormidelnickou zkoušku a stal se členem záchranného družstva. Na obraze je v dále zachyceno lázeňské město Roscoff a jeho katedrála.

Zdroj: Rodon: Životopisy umělců. *Rodon* [online]. 2011 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.rodon.cz/zivotopisy-umelcu/Cermak-jaroslav-96>

Genius loci zachycený malířem Claudem Monetem – Obraz *Útesy v Belle Il* zachycuje skály zvané *Jehly* u největšího ostrova Bretaně. Olejomalba

Zdroj: Pictoart: Claude Monet. *Pictoart* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://fotografie-obrazy.cz/kategorie/monet-claude-vybrani-autori/>

Genius loci: Viadukt v Morlaix. Šedesátimetrové oblouky se klenou přímo nad historickým centrem a vytvářejí tak charakteristické panorama. Na viaduktu vede železniční trasa z Brestu do Paříže. Vpředu přístav s kotvícími loděmi.

Zdroj: Viaduct Morlaix: Bretagne. *Reisemosaik* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: http://www.reisemosaik.at/Frankreich/Frankreich_Bretagne_Rundreise.html

Genius loci: Jeden z ostrůvků v Morbihanském zálivu, který je obydlený jen racky. Lodě spojují města v zálivu s okolním světem.

Zdroj: Foto autorka (2015)

Genius loci: Balvany na Pobřeží růžové žuly vypadají jako divadelní kulisy. Vzadu vlevo maják Men-Ruz

Zdroj: Maják Men Ruz. *Bretagne - Cote de Granit Rose* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.bretagne-cotedegranitrose.com/fr/mon-envie/patrimoine.html>

Příloha č. 2 Rozhovor s pěstitelům ústřic

Interview d'un ostréiculteur du Morbihan (sud Bretagne)

sur la rivière de Pénerf :

Michel Dufrêche

Depuis combien de temps produisez-vous des huîtres et est-ce que cette entreprise est de tradition familiale ?

_ C'est ma grand-mère, Adélaïde Dufrêche, qui fut la première en 1870 à produire des huîtres plates sur la rivière de Pénerf avec ses deux fils (mon père et mon oncle).

A cette époque les huîtres plates s'élevaient au sol librement, sa production relativement faible subissait les caprices du temps et des marées.

J'ai pris la succession de mon père pendant 48 ans et l'ai transmise à mon fils Patrick, aujourd'hui malheureusement décédé. Il n'y a pas de suite dans l'exploitation.

_ Quel était le volume de votre exploitation ?

L'exploitation s'étalait sur 10 parcs, la loi limitant la production à 6000 poches à l'hectare (environ 10 kg par poche) soit 60 tonnes à l'hectare. Ma production annuelle s'élevait à environ 100 tonnes, celle de ma grand-mère 4 tonnes d'huîtres plates.

_Combien de temps faut-il pour qu'une huître soit commercialisable ?

Les huîtres sont classées par numéro qui correspond à leur taille (n°4, petite, n° 0 très grosse). Il faut en moyenne 3 ans pour qu'une huître n°3, la plus consommée, soit commercialisable.

_Les méthodes d'élevage ont-elles changées par rapport à vos aïeux ?

Ma grand-mère élevait ses huîtres au sol comme expliqué plus haut. L'élevage actuel se fait dans des poches tressées en plastique rigide placées sur des rampes métalliques.

Celles-ci sont retournées manuellement, chaque trimestre environ, pour que les huîtres du dessus, découvertes pendant la marée basse, se retrouve à leur tour dans l'eau à l'abri de la lumière. (voir photos plus haut des rampes).

_Combien de fois par an prélève-t-on les huîtres dans les parcs ?

Les huîtres sont prélevées quotidiennement, elles sont nettoyées en machine, puis manuellement (photo ci-dessus) et triées par qualité et grosseur.

Leur prélèvement se fait en général les mois se terminant en

français en « R » (janvier, février, mars, septembre, octobre, novembre et décembre) en dehors des périodes de reproduction (avril, mai, juin).

Elles sont ensuite stockées dans des mannes (sorte de panier) puis remise dans des bassins en attendant leur départ à la consommation.

Quelles dispositions sont nécessaires pour la reprise de l'exploitation et sa continuité ?

Il faut que la personne soit diplômée de l'école d'ostréiculture et d'agriculture, ensuite avoir l'autorisation des services de l'État français, propriétaire du littoral, qui par un contrat de location de certains parcs autorisera leur exploitation.

La production actuelle permet de penser que l'huître est de plus en plus consommée et que cette production suffit à peine à satisfaire la demande.

Existents-ils des phénomènes naturels ou pas qui pourraient détruire les élevages ?

Il existe, en effet, un parasite qui prolifère dans les algues à certaines périodes de l'année, surtout par les fortes chaleurs, et rend l'huître impropre à la consommation. Les services de l'Ifremer (Institut Français de Recherche pour la protection de la Mer) contrôle quotidiennement la qualité de l'eau et la santé des huîtres et avertissent les ostréiculteurs par fax des résultats de leurs analyses.

Il y a eu aussi, surtout en Bretagne, des pétroliers qui se sont échoués par mauvais temps, et ont déversé leur cargaison de pétrole dans l'océan, polluant ainsi tout les élevages du littoral.

Il y a également, bien sûr, les phénomènes naturels, les tempêtes violentes, qui arrachent, éventrent les poches et tordent les rampes en fer dans les parcs du large projetant très loin les huîtres dans les roches.

Avez-vous été confronté aux braconniers ? Existe-t-il une entraide entre producteurs ?

Les parcs à huîtres sous surveillance à l'approche des fêtes

NouvelAn 17/12/11

Dans le cadre du festival de Noël, le Juge, Président du tribunal local des ostréiculteurs d'Orléans, de la Loire, de la Seine et de la Somme, ainsi qu'à l'occasion de Noël, ont été chargés de surveiller les parcs à huîtres.

La production a connu en 2010 une forte mortalité de juvéniles. Cette année-ci, les vols cumulés sur des parcs à huîtres ont entraîné d'importants dégâts.

M. Juge a suivi le travail de prévention et de dissuasion effectué, depuis les fêtes de Noël, par les gendarmes et souligné l'importance de la surveillance des parcs, notamment à l'approche des fêtes.

Les compagnies de pêche et de culture du gouvernement de gendarmerie du littoral mettent à disposition des parcs à huîtres, des moyens de surveillance renforcés des parcs à huîtres à l'approche des fêtes. Ces actions visent à compléter la surveillance effectuée à l'heure de la récolte par toutes les unités.

50 militaires étaient dépêchés mercredi soir sur le secteur de l'Orléans à Orléans pour cette occasion, à côté, qui sera avec le Juge, l'inspecteur de la Gendarmerie, le chef de la section de la Gendarmerie de la Loire et de la Somme.

Les gendarmes disposent d'une dizaine de véhicules de nuit qui ont des unités techniques et armées.

Les unités de surveillance et de culture sont également chargées d'assurer la surveillance de l'exploitation des parcs à huîtres.

Oui il existe des voleurs, surtout au moment des fêtes de fin d'année, où la demande est très forte (mais ils sont morts ! je plaisante !). Ce sont surtout des concurrents qui manquent d'huîtres pour satisfaire leur clientèle et la conserver, mais aussi des restaurateurs pour les repas du Nouvel an.

La gendarmerie surveille et protège les parcs susceptibles d'être pillés, elle le fait en bateau par la mer ou à cheval (en

Normandie).

A ma connaissance il n'y a pas d'échange ou de conseils entre producteurs, mais il peut y avoir une entraide avec un ostréiculteur sympathique dans le besoin.

_ Consommez-vous régulièrement les huîtres de votre production ?

Rarement, sauf pour faire plaisir à des amis et invités qui réclament chaque fois de déguster ma production (surtout un certain Gérard), mais c'est plus la corvée de les ouvrir qui freine ma consommation personnelle. L'huître étant un mollusque très délicat et sa finesse de goût doit s'apprécier en petite quantité et non quotidiennement.

_ Peut-on ramasser les huîtres sauvages ?

Seuls les ostréiculteurs peuvent prélever des huîtres de gros calibre se reproduisant sauvagement dans la rivière ou l'océan et provenant des naissains rejetés en période de fécondation. Beaucoup de ses naissains se collent sur les roches et font le plaisir des pêcheurs à pied, mais sont de taille non commercialisable.

_ Que pensez-vous de la pêche intensive des gros bateaux en pleine mer ?

Il n'existe pas de bateau draguant des huîtres sauvages en pleine mer. Les chalutiers ne draguent que des coquillages comme les palourdes, les coquilles Saint-Jacques et dans des zones strictement réservées à des périodes limitées et des tailles réglementées. Les huîtres ne s'élèvent que dans des parcs. La pêche de l'huître plate sauvage est interdite.

_ Quelles sont les restrictions et obligations des estivants pour la pêche dite « à pied » ?

Indigènes des Mées et en Lorraine du Nord-Ouest

La pêche à pied

La pêche à pied des coquillages est possible toute l'année de terre ou coucher de soleil. Cependant, elle peut être provisoirement fermée en raison de la dangerosité, assurée en cas de talus (précipitations, construction, travaux-topogéométrie par exemple) ou en cas de marées exceptionnelles (marées hautes).

Cette pêche est essentiellement pratiquée à la main. Les outillages autorisés sont le panier des coquillages (réservé aux Mées, par arrêté régional de 23/08/2015 modifié par arrêté de 19/11/2016 du 19/09/2014) et est interdite d'utiliser sautoie, filets et outillages de pêche.

La récolte des coquillages est limitée à un maximum de 12 kg de poids commercialisable. Les paniers sont des récipients de 20 l et doivent être en bois, en métal ou en plastique et ne comporter aucune fermeture amovible. Ces récipients sont réservés à la pêche et ne doivent contenir que des coquillages (huîtres, coques, palourdes) - pas de déchet ou autres de sautoie.

LA PÊCHE MARITIME DE LOGON DANS LE NORD-OUEST

Espèce	Chiffres		Réglementation particulière
	Unités	kg	
Coquilles Saint-Jacques	50000	5000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Coques	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Palourdes	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Coquilles	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Coquillages	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Coquilles	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Coquilles	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte
Coquilles	100000	10000	Interdiction de pêcher pendant les périodes de ponte

Les vacanciers, retraités ou autres dont le plaisir est de ramasser sur la côte tous les crustacés (crabes, étrilles...), ou les coquillages (coques, palourdes, huîtres sur les roches...) sont astreints à une taille et de ne pas dépasser une certaine quantité, et ne doivent en aucun cas en faire du commerce. (voir tableau)

_ Est-ce que le ramassage manuel des huîtres est délicat ? Peut-il abîmer la roche ?

Oui le ramassage manuel des pêcheurs à pied s'avère délicat, car l'huître ayant grossie sauvagement en se collant sur la roche toute petite, s'y est agglomérée et sa coquille en est très friable et donc difficile à décrocher sans la casser. Mais elle ne crée aucun dégât sur la roche.

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2015/2016

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
(mcr-k-a)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Prouzová Dita	Kratonohy 15, Kratonohy	11300178

TÉMA ČESKY:

Zhodnocení předpokladů rozvoje turismu ve vybraných regionech Evropy a světa z hlediska působení genia loci

NÁZEV ANGLICKY:

Tourist development assumptions assessment at selected regions of Europe and the World from the aspect of genius loci effect.

VEDOUcí PRÁCE:

Doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc. - KRRCR

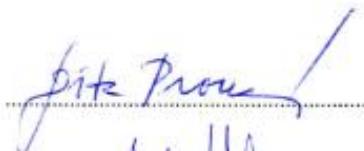
ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Práce v požadované struktuře: Úvod se stanovením cíle a formulace základních hypotéz, důvod výběru. Metodologie a charakteristiky klíčových pojmů, včetně aplikace ve vlastní práci. Hlavní část práce. Doporučení a závěry. Přílohy (mapová a fotografická dokumentace). Celkový rozsah práce: 40-60 stran včetně příloh.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

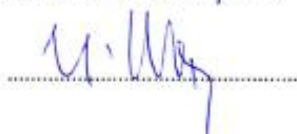
J.Štyrský-J.Šípek : Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace - kapitoly z geopsychologie.
Gaudeamus Hradec Králové 2011
J.Štyrský-J.Šípek : Geografie udržitelného turismu světa v ekonomických, environmentálních a multikulturních souvislostech.Gaudeamus. Hradec Králové 2011

Podpis studenta:

Datum: 12.1.2015

Podpis vedoucího práce:

Datum: 12.1.2015

